Dobiti vsak čas razne tiskovine za prireditve.

Kupuj žetve izvoji Slovenske Narodne Podporne Jednote

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4906

LETO—YEAR XXIV. | Cena lista in $6.00 | Entered as second-class matter January 28, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., petek, 3. aprila (April 3), 1931. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 78

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Prebivalstvo v nevarnosti epidemije

...000 oseb je brez pitne vode. Novi potresni sunki rušijo razvaline. Ameriški pomorščaki lokalizirali ogenj

Managua, Nikaragva, 2. apr. — Novi potresni sunki, ki so se ...vili včeraj, so podrli vse po...ci stoječe razvaline hiš in s... so odstranili nevarnost pod...ja za reševalno moštvo. Med...n pa grozi nova nevarnost ne...inemu prebivalstvu: bolezni. ...r je potres uničil vodovod, je ...nagva ostala brez zdrave pit...vode, ki je prihajala od daleč ...hribov. Ljudje zdaj pijejo to...in blatno kalužo in epidemi...legarja je neizogibna, če ne ... vodovod hitro popravljen.

Managva še gori, toda ameri...pomorščaki so izolirali gore...sekcije mesta in dobili požar ...kontrolo.

Do zdaj so oficielno našteli ...mrličev, toda koliko je mrt..., ne ve še nihče; moštvo vlači ...pla iz razvalin neprenehoma. ...njencev ne šteje nihče. Teh ...najmanj tritisoč.

Vse prebivalstvo mesta — o...g 65,000 — je danes brez do... Niti ena hiša ni ostala cela ...varna za stanovanje. Na hri... nad mestom je sinoči preno...alo 25,000 oseb. Ljudje beže ...deželo peš in v vseh mogočih ...silih. Železniška proga je uni...a in vlaki ne vozijo. Kjerkoli ...pokaže ameriški avto, ga ta... obkoli množica domačinov, ...prosijo za vožnjo.

Kolikor je doslej znano, so bi...samo štirje ameriški pomor...ki ubiti in nihče od ameriških ...silstov. Ameriški poslanik je ...ob času potresa zunaj mesta, ...v tako nikaragviški prezident ...ncada. Italijanski konzul je bil ...t.

Polkovnik Frederic Bradman, ...n od poveljnikov ameriške ...morske pehote, je težko ran... Železen tram je padel nanj.

...šisti v Nemčiji izgubili dva ministra

...rnica v Turingiji jima je dala nezaupnico in šla sta

Berlin, 2. apr. — Nemški fašisso včeraj utrpeli velik poraz, sta padla njihova dva mini...a v provinčni vladi Turingije. ...rnica je jima dala nezaupni... in morala sta podati ostavko, ...kar je resignirala še ostala ...da, sestoječa iz nacionalistov.

Fašistična ministra sta dobila ...zaupnico radi tega, ker nista ...trinajstih mesecih svoje služ...storila nič drugega kot to, da ...nastavljala fašiste na urad...ka mesta in odpravila sta jaz...godbo v državi.

...poroča skrajšanje delovnika

Denver, Colo. — C. L. Jordan, ...edsednik N. W. Ayer & Son ...klevalne firme, je dejal pred ...ni tukajšnje trgovske zborni..., da bi se v deželo kmalu vrni... prosperiteta, ako bi vse in...strije skrajšale delovni čas na ...ur na dan. Kot dokaz je ...rdan navedel neko oblačilno ...no, ki je je uvedla šesturnik, ...da bi znižala mezde. Produk...a je ostala na prejšnji višini ...ub krajšemu delovniku in ...periment je popolni uspeh.

...taiki priznali požig ohijske kaznilnice

Columbus, O. — Državni prav...k Donald J. Hoskins poroča, ...sta dva jetnika zanetila po... v tukajšnji državni kaznil... pred malo manj kot enim ...m, v katerem je našlo smrt ...kaznjencev. Jetnika, ki se pi...a Clinton Grate in Hugh Gib..., sta rekla, da sta podtaknila ...nj s svečami iz jetniške kape... Storila sta to, da se maščuje... nad jetničarjem Thomasom.

Managve v epidemije

Walker oproščen na sodišču

Obtožba kršenja zakona proti kriminalnemu sindikalizmu zavržena

Portland, Ore. — (FP)—Fred Walker, organizator Mladinske komunistične lige, je bil spoznan po porotnikih za nekrivega po dramatični obravnavi, v kateri je Walker tudi sam pomagal zagovorniku, ki je vodil obrambo. Walker je bil obtožen kršenja zakona proti kriminalnemu sindikalizmu.

Ben Boloff je bil nedavno obsojen na deset let zapora na temelju slične obtožbe.

"Ako bom jaz prestal deset let v ječi, ako delavci iz Centralije, ki so branili svojo dvorano pred legionarji, trohne v ječi že dolgo vrsto let, ako policija razbija delavska zborovanja, — vse to ne bo ubilo radikalnega gibanja v tej deželi, so bile Walkerjeve zaključne besede v njegovi lastni obrambi.

"Država, namesto da obtožuje delavce nasilstev, bi storila dobro delo, ako bi skušala preprečiti nasilstva, ki jih oblasti vrše proti delavcem, je dejal Irwin Goodman, Walkerjev zagovornik. "Država lahko pove porotnikom, da se Mooney še vedno nahaja v zaporu, čeprav je bila njegova nedolžnost dokazana, in da sta bila Sacco in Vanzetti, nedolžna človeka, sežgana na električnem stolu."

Distriktni državni pravdnik je presenetil sodišče s priznanjem, da je bil John D. Rockefeller odgovoren za masaker delavcev v Ludlowu, Colo.

"Zagovornik obtoženca vam pripoveduje, da je Rockefeller pozval državno milico, da je ubijala delavce, njihove žene in otroke v Ludlowu," je dejal tožilec. "To nima ničesar opraviti s tem procesom. Vse, kar morate vedeti, so dokumeti, ki so bili predloženi proti obtožencu." Ti dokumenti so vsebovali Marksov komunistični manifest in druge radikalne tiskovine, ki jih je policija zaplenila v Walkerjevem stanovanju. Porotniki so jih prečitali in potem podali oprostitveni izrek.

Poleg Walkerja je obtoženih še deset drugih kršenja zakona proti kriminalnemu sindikalizmu. Ker je bil Walker oproščen, je pričakovati, da bodo tudi ostali. Obravnava proti njim je določena na 16. aprila.

Imigracija stalno pada

V februarju je prišlo le 3147 naseljencev

Washington, D. C. — Naseljenski komisar Hull poroča, da je naseljevanje v Združene države padlo na najnižjo točko, kar eksistira department za delo, ki ima imigracijo v svojem področju.

V zadnjem februarju se je naselilo le 3147 inozemcev, to je 944 manj kot v januarju in 10,438 manj kot v februarju 1930. V istem mesecu je bilo 1210 tujerodcev deportiranih radi nepostavnega prihoda v Združene države.

Sodnik ne pozna milosti

Chicago. — Ker sta dva delavca pomagala znositi pohištvo nazaj v hišo nekemu revežu, katerega je lastnik hiše postavil na cesto radi neplačane stanarine, sta bila aretirana in pozneje obsojena na plačitev globbe $150 vsak. Ker nista mogla plačati, sta bila poslana v prisilno delavnico za tri mesece.

Legislatura ignorirala brezposelne

Komitej je ubil predlogo glede zavarovanja proti brezposelnosti in drugo delavsko zakonodajo

Seattle, Wash. — (FP) — Državna legislatura, ki je nedavno zaključila svoje zasedanje, je pokazala, da se ne zanima za odpomoč brezposelnim, za stare in onemogle delavce, za pohabljene vojne veterane in za izkoriščanje žensk in otrok v industrijah. Večina je bila zainteresirana samo v eno stvar: da se ne zameri elektrarskemu trustu in drugim, ki kontrolirajo javne naprave, lesno industrijo in zemljišča.

Akoprav je v državi Washington več kot dvesto tisoč delavcev brez dela, niso poslanci podvzeli nobene akcije glede skrajšanja delovnika ali državnega sistema brezposelnostne zavarovalnine. Zakonski načrt za državno zavarovanje proti brezposelnosti je bil ubit v komiteju. Celo predloga, ki je predvidevala proučavanje sistema socialnega zavarovanja, je bila pokopana.

Program, ki ga je sestavila državna delavska federacija in je vseboval zahteve za starostno pokojnino, osemurnik za rudarje, penzijo vdovam, rehabilitacijo poškodovanih in pohabljenih in ratifikacijo zakona o otroškem delu, je bil zavržen v celoti.

Prihodnjo redno zasedanje legislature se bo vršilo čez dve leti. Do tistega časa bodo morale čakati rešitve predloge o socialni zakonodaji, če se medtem kaj nepričakovanega ne zgodi.

Američan pravi, da je Gandi drugi Kristus

Poslan je bil od Boga na svet, da ga reši!

Karachi, Indija, 2. apr.—Boyd W. Tucker iz Mansfielda, O., ki se je pridružil Gandijevemu gibanju za svobodo Indije, pravi, da je to storil radi tega, ker je našel v njem božjega poslanca in drugega Krista, ki odreši svet. Gandi mu je še več kot Krist, ker je njegova poslanica od Boga "bogatejša in bolje raztolmačena kot je bila Jezusova".

Tucker je zavrgel svojo ameriško obleko in zdaj nosi ovoj iz grobega platna okoli trebuha in sandale.

"Jaz verujem, da se je Bog spet včlovečil in topot je prišel na svet v osebi Gandija", je rekel Tucker. "Danes sta dve sili, ki iščeta kontrolo sveta. Prva je boljševizem in druga je gandizem. Boljševizem deluje s surovo silo in uči razredni boj, dočim gandizem prinaša po Kristovem zgledu mir in ljubezen med ljudi."

Jeklarska družba odpušča delavce

Betlehem, Pa. — Betlehem Steel Co. je v prošlem tednu odslovila več sto delavcev in obetajo se nadaljnje redukcije. Kot vzrok se navaja pomanjkanje naročil. V istem času je J. Sloan, predsednik General Motors naznanil redukcije mezd v avtomobilski industriji. Pojava kažeta, da se je Arthur Woods, načelnik Hooverjevega komiteja za pobijanje brezposelnosti, motil, ko je izjavil, da jeklarska industrija ne odpušča delavcev. Predsednik Betlehem Steel Co. je nedavno razglasil v časopisju, da se industrijske aktivnosti poživljajo.

41 umorov v New Yorku v marcu

New York. — V mestu New Yorku je bilo umorjenih 41 oseb v pravkar minulem mesecu marcu. Tako se glasi policijsko poročilo. Od teh je bilo 19 gangeških umorov.

DELAVCEM SE OBETAJO SLABI ČASI

Vzelo bo najmanj štiri leta, da se dežela postavi na noge, pravijo ekonomi

Washington, D. C. — (FP) — Nobenega upanja ni, da bi se ameriške industrije dvignile na stopnjo l. 1929 v kratkem času, pravijo ekonomi v vladnih departmentih, ki proučujejo zgodovino rekordne depresije. Vzelo bo najmanj štiri leta, da se dežela postavi spet na noge. Iz tega sklepajo, da bo vprašanje zavarovanja zoper brezposelnost igralo veliko vlogo v prihodnji predsedniški kampanji, kajti takrat se bo na milijone brezposelnih nahajalo še v večjem pomanjkanju in mizeriji kot sedaj.

Anarhija v industrijah, ki je odgovorna za položaj, je prinesla različne komplikacije. Ne vštevši pisarniških in farmarskih delavcev je število brezposelnih narastlo na sedem milijonov. Kongres ni podvzel nobenega koraka, da se omili trpljenje in ta ogromna armada je odvisna od podpore dobrodelnih organizacij. Vprašanje pa je, dali bodo brezposelni prenašali trpljenje brez protesta. Na to vprašanje je sedaj težak odgovor. Dosedaj so brezposelni pokazali veliko potrpežljivost, ki pa seveda ni garancija, da bo pri tem ostalo. Veliko je odvisno od prihodnjega kongresa, ki bo najbrž prisiljen na visoke denarne dovolitve za odpomoč brezposelnim in s tem ponovno izzval nove konflikte z administracijo. Hoover bo morda vetiral odpomočne mere, toda to bo še bolj podžgalo zagovornike socialne zakonodaje in tako bo zavarovanje proti brezposelnosti postalo najvažnejše vprašanje v predsedniški kampanji.

Treba je tudi vzeti v poštev konsolidacije biznisa in izboljšanja metod produkcije in zato je treba računati z nadaljnjimi odslovitvami delavcev v skoro vseh industrijah. Nastala bo še večja revščina in ker beda rodi bedo, se lahko računa na velike spremembe, ker delavci ne bodo imeli dela niti ne bodo prejemali podpor, kajti mestne in druge blagajne bodo izčrpane, zvezna vlada pa nima nobenega sklada za brezposelne.

Governer še ni podpisal protisuhaškega zakona

Springfield, Ill. — Governer Emmerson še vedno čaka s podpisanjem naredbe, ki odpravlja državni prohibicijski zakon. Suhači imajo veliko upanje, da governer zavrže naredbo. Ako ne podpiše ali ne zavrže v desetih dneh po prejemu, postane predloga avtomatično veljavna.

Nepismenost v Kentuckyju

Washington, D. C. — Številke cenzusnega biroja o nepismenosti v državi Kentucky pokazujejo, da se je nepismenost znižala v preteklem desetletju od 11.6% na 9.3%. Nepismenost je veliko večja med zamorci kot belopotci. Pred desetimi leti je bila 21%, sedaj pa je 15.4%. Krivda za veliko nepismenost zamorcev nosi vlada, ker zanemarja šolsko vzgojo med črnci.

Aprilska šala povzročila nesrečo

Chicago. — Nekdo je odprl alarm za požar v sredo zvečer na južni strani mesta samo za šalo, ker je bilo prvega aprila. Gasilci pa ne poznajo šale, kadar so poklicani in šest mož je takoj zasedlo truk in drvelo na označeno mesto. Med potjo pa se je truk ognil avtu in pri tem je treščil ob železni telegrafski drog in vseh šest gasilcev je bilo ranjenih, trije smrtno.

Svoboda govora v Detroitu

Mestni svet določil posebni prostor v glavnem delu mesta, kjer bo vsakdo lahko svobodno govoril o kateremkoli predmetu

Detroit, Mich. — (FP) — Detroitski komitej Unije za ameriške civilne svobodščine je izvojeval značilno zmago v boju za svobodo govora, ko je bil določen poseben prostor v središču mesta, kjer bo lahko vsakdo svobodno govoril. Ta prostor je v Grand Circus Parku, ki bo odslej poznan kot detroitski "Hyde Park".

Mestni svet je instruiral komisijo za mestne parke, naj postavi govorniški oder, katerega se bo lahko vsakdo poslužil za propagiranje svojih idej. To je znamenita pridobitev, ako se pomisli, da je detroitska policija pod prejšnjim županom nemoteno razbijala shode, ki so jih prirejali radikalci.

Pristaši svobode govora se veselè te pridobitve in upajo, da so se s tem zavarovali proti reakciji, ki je bila odgovorna za nasilstva, ko je policija razbijala radikalna zborovanja in preganjala govornike.

Manjšinske liste izgubile mesto na glasovnici

Sodnik odločil v prid republikancem in demokratom. Mesto bi imelo $30,000 škode! Socialistični volilci morajo sami napisati ime kandidata na glasovnici

Chicago. — V sredo je okrožni sodnik Taylor odločil, da se nadaljuje tiskanje glasovnic za volitve župana in drugih mestnih uradnikov, ki bodo prihodnji torek, brez vsake spremembe. Kandidatske liste manjšinskih strank, med katerimi je tudi socialistična, ne pridejo letos na glasovnico. Volilna komisija je zavrgla te liste radi "tehničnih razlogov".

Sodnik je tudi navajal razne "tehnične vzroke", da je zavrgel zahtevo tožiteljev. Ko so tožitelji izjavili, da lahko takoj vložé separatne formule, je sodnik odklonil, češ, da to zdaj ni več važno. Končno je sodnik rekel, da bi imelo mesto $30,000 škode, če bi bila volilna komisija primorana zavreči vse glasovnice, ki so že tiskane. V tisku je čez šest milijonov glasovnic.

Tožne stranke lahko apelirajo na vrhovno državno sodišče, toda apel ne bo pomagal za te volitve, čeprav zmagajo z njim, kajti vrhovno sodišče si vzame čas in bo obravnavalo zadevo šele po volitvah.

Rezultat je, da prvič v tridesetih letih nimajo socialisti svojega kandidata na županski glasovnici v Chicagu. Kaj naj store delavci, ki so toliko zavedni, da nočejo voliti kandidatov korumpiranih magnatskih strank, ki so pravzaprav ena sama stranka, stranka privatnega kapitala? Ali naj bojkotirajo volitve? Ne. Delavci gredo lahko na volišče in zapišejo ime svoje stranke in svojega kandidata na glasovnico. S tem bodo registrirali svoj protest proti arogantnemu postopanju vladajoče klike v Chicagu.

Stavka prevažalcev

Boston, Mass. — Milk Wagon and Creamery Workers unija je odklonila pogodbo, ki so jo ponudili lastniki mlekarn, ker je določevala znižanje mezd. Prevažalci so zahtevali obnovitev pogodbe pod starimi pogoji, toda lastniki so zahteve odbili in posledica je stavka.

Napredek unije poštnih klerkov

Chicago. — Tukajšnja unija poštnih klerkov poroča, da je v prejšnjem mesecu pristopilo v unijo 153 novih članov.

Oboroževanje potiska države v bankrot

Fuller toži policije za odškodnino

Unija za ameriške civilne svobodščine je zainteresirana v zadevo

Memphis, Tenn. — (FP) — Henry R. Fuller, trgovski agent, je vložil odškodninsko tožbo proti policiji v znesku $100,000, ker ga je nelegalno aretirala in držala v zaporu več dni ter pretepala.

Fuller je prišel na policijsko postajo in vprašal za naslov glavnega stana komunistične stranke v Memphisu. Radi tega je bil aretiran kot komunistični agitator in vržen v ječo, čeprav je zatrjeval, da ni član komunistične stranke.

Zanj se je potem zavzela tukajšnja postojanka Unije za ameriške civilne svobodščine in izposlovala, da je bil izpuščen iz zapora. Poslala je vabilo Clarence Darrowu in Arthur Garfield Haysu, naj nudita svojo kooperacijo v tej zadevi.

Odvetniki Unije pravijo, da je zadeva velikega pomena in daje priliko, da se taka nasilja od strani policijskih uradnikov preprečijo v bodočnosti. Fuller ni napravil nobenega prestopka, ker je vprašal za informacije. Obtožiti se ga ne more potepuštva, ker se to rado dogaja proti brezposelnim in radikalnim agitatorjem, ki sklicujejo shode brez policijskega dovoljenja. Obramba bo imela lahko delo, menijo odvetniki.

Krivična mera in vaga

Čikaški mestni uradnik obdolžen raketirstva

Chicago. — V sredo je policija državnega pravdnika vlomila v urad Daniela Serritelle v mestni hiši. Serritella — o katerem namigujejo, da je Caponejev prijatelj — je mestni nadzornik za določanje pravilne mere in vage za trgovce. Policija je s silo odprla jekleno shrambo v njegovem uradu in zaplenila vse knjige in listine. Istočasno je policija vpadla v glavni stan organizacije čikaških trgovcev z ribami in tudi tam zaplenila vse papirje in knjige. Ves zaplenjeni material je bil predložen izredni veleporoti v preiskavo.

Kakor poročajo, je Serritella obdolžen, da je vodil "raket" s trgovci, ki so po svoji volji vagali in merili kakor so hoteli in na ta način so ogoljufali odjemalce za milijone dolarjev pri vagi in meri. Veleporota je že zaslišala 137 prič v tej zadevi in namerava zaslišati najmanj tisoč trgovcev in trgovskih pomočnikov.

Za odpravo "yellow dog" pogodb

Harrisburgh, Pa. — Socialist Darlington Hoopes je predložil v nižji zbornici načrt za odpravo "yellow dog" pogodb. Predloga je sestavljena po vzorcu, ki ga priporoča narodni komitej, ki se bori za odpravo injunkcij in "yellog dog" pogodb.

Hoopes je zadržal načrt na zahtevo delavskih unij, ker je governerjev komitej bil na delu s proučavanjem slične predloge. Governer Pinchot je namreč obljubil, da bo zagovarjal omejitev izdajanja injunkcij proti delavskim organizacijam v industrijskih sporih. Ko pa je Hoopes uvidel, da komitej odlaša s to stvarjo, je predložil svoj načrt.

Zniževanje mezd v oblačilni industriji

Washington, D. C. — Povprečna tedenska mezda delavca v oblačilni industriji je v prošlem letu padla za tri odstotke, kot poroča zvezni biro za delavsko statistiko.

Ekonomska rehabilitacija je nemogoča, dokler države ne znižajo izdatkov za vojne namene, pravi Sayre

Washington, D. C. — (PF) — "Združene države bi morale prevzeti vodstvo, da pripeljejo kapitalistični svet v normalne razmere z inavgaracijo pogodbe, ki naj zniža izdatke za vojne priprave na polovico, zbriše vojne dolgove in prisili bivše zavezнike v svetovni vojni, da odpokličejo vojne reparacije, ki jih jim mora plačevati Nemčija." Tako je izjavil J. Nevin Sayre, tajnik Lige za mednarodno spravo.

Sayre je predložil ta načrt kot edini izhod iz kaosa, v katerega so zabredle kapitalistične države in katerih ekonomski položaj se stalno slabša, ker ne zaupajo druga drugi ter se tako bližajo prepadu. Sayre se je mudil deset mesecev v Nemčiji, kjer je proučeval politične in ekonomske razmere. Dejal je, da je bankrot Nemčije in drugih držav neizogiben, če se ne revidira versajske pogodbe.

Brezposelnost v Združenih državah je deloma posledica razmer v Evropi. Nemčiji preti polom, ker ne bo mogla plačevati vojnih odškodnin radi velikih izdatkov za nasičevanje brezposelnih. Ta polom bo prav lahko dovedel do komunistične ali pa fašistične revolucije, kajti nemška mladina je prepojena s upornim duhom in zahteva revizijo versajske pogodbe. Ameriški kapital ima velike investicije v Nemčiji in drugih evropskih državah, in če bi bil ta kapital izgubljen v slučaju komunistične ali fašistične revolucije, bi bile Združene države takoj potegnjene v evropsko politiko in konflikte. Ako ne bo Amerika podvzela konstruktivnega vodstva na prihodnji razorožitveni konferenci, je dejal Sayre, bo morda že prepozno, da se reši Nemčijo in druge evropske države pred socialno revolucijo ali fašistično kontrarevolucijo. V prvem ali drugem slučaju bo ameriški kapital na izgubi.

"Ako bi se znižali izdatki za vojne priprave na polovico ter izbrisalo vojne dolgove in reparacije, bi Združene države ekonomsko profitirale," je rekel Sayre. "Amerika prejema krog $300,000,000 letno od svojih evropskih dolžnikov, ti pa se naplačajo iz reparacij, ki jih prejemajo od Nemčije. Vzdrževanje ameriške armade in mornarice pa stane Ameriko krog $700,000,000 letno. Ako bi Združene države zmanjšale izdatke na polovico in izbrisale vojne dolgove, bi bile na dobičku za $50,000,000 letno. Toda to še ni vse. Ko bi bila Evropa rešena obligacij napram Združenim državam, bi se ekonomsko v kratkem času postavila na noge in pričela bi uvažati ameriške produkte. Brezposelnost bi bila odpravljena tako v Evropi kot v Ameriki. Kongres bi se moral zanimati za to vprašanje, ki je vitalnega pomena za ublažitev kritične mednarodne situacije."

Ženitve v Chicagu padle 15 odstotkov

Chicago. — Sidney Summerfield, tajnik mestnega biroja za poročne licence, poroča, da je število izdanih licenc v prvih treh mesecih tega leta padlo petnajst odstotkov v primeri s številom v enakem času prejšnjega leta. Letos je bilo izdanih 7873 poročnih licenc.

Chaplin oficielno sprejet v Sofiji

Sofia, 2. apr. — Ko je Charlie Chaplin, ameriški filmski komik, dospel včeraj v Sofijo, so ga na postaji sprejeli bolgarski ministri in ogromna množica ljudstva.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

—128—

Datum v oklepaju, na primer (March 31, 1931), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je z tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da ne vam list ne ustavi.

Pijani dijaki

Amerika ima nov problem: pijančevanje med dijaki na univerzah.

Zadnje mesece imajo afere butlegarskih dijakov v petih ali šestih državah. V Kansasu so odkrili perfektno butlegarsko organizacijo med višješolskim dijaštvom. V Michiganu so zaprli za eno leto stanovanjsko hišo dijakov in izključili manjše število študentov; v Indiani so pred par tedni izključili šestnajst študentov z državne univerze. In tako dalje. Prizadete so tudi dijakinje, toda teh ne izključujejo. Ne razumemo te dvojne mere. Ali je tudi pri prohibiciji dvojna morala, ena za moške in druga za ženske, kakor je pri spolnih rečeh?

Zadeva bi bila komična, če bi ne bila tipično ameriško tragična.

Razume se, da mora biti v šolah disciplina, v višjih kakor nižjih; neka pravila za dijake morajo biti. Pijan dijak je žalostna prikazen, in če se to redno ponavlja, ni tak dijak sposoben za učenje in ne spada v šolo. To je razumljivo.

To je eno. Drugo pa je, kako je to prišlo. Pred prohibicijo, ko je pijača postavno tekla kot voda, ni bilo pijančevanja na univerzah. To je prišlo s prohibicijo. Danes je pijančevanje splošno. Moški, ženske, fantički, deklete in otroci — vse pije. To je rezultat prohibicije, ki je naredila iz alkoholnih pijač prepovedan sad in iz butlegarjev ter pijancev — nove narodne junake.

Dijaki ne pijejo radi pijače, temveč iz sporta. Butlegarstvo in nošnja stekleničice v žepu jim je sport. In če je treba prohibicnike prevariti, je tudi sport, zraven pa še herojstvo.

Ameriški moralni zakonodajalci bi morali zdaj spoznati, kakšni veliki osli so. Stvorili so milijone novih zločincev, ki prej niso bili zločinci, dasi niso bili nič slabši niti boljši kot so danes. Dijaško mladino — bodoče učitelje in voditelje naroda — so pretvorili v pijance.

Mar izključitve ozdravijo dijake? Kajše. Nič ne bo pomagalo. Maščevalne kazni niso še nikdar odpravile zla s sveta. Namesto da se znašajo nad dijaki in drugimi posamezniki, bi morali posvetiti na moralno zakonodajo, ki dela Ameriki veliko sramoto.

Odlikovani škof Jeglič

Zadnje dni je brzojav prinesel v Ameriko vest — vsi veliki dnevniki so jo prinesli — da je dr. Anton Bonaventura Jeglič, upokojeni knezoškof v Ljubljani, vrnil Mussoliniju dvoje odlikovanj, red sv. Mavricija in red sv. Lazarja, ki ju je prejel od Italije v letu 1925. Vest se glasi, da je Jeglič hotel obiskati Gorico, kjer se je vršila neka cerkvena slavnost, toda italijanske oblasti so ga ustavile na meji in ga poslale nazaj v Ljubljano. To je knezoškofa tako razsrdilo, da je hitro poslal odlikovanji nazaj Mussoliniju.

Na podrobnosti je treba počakati, da pridejo poročila iz Ljubljane. Iz brzojavne vesti je jasno le to, da je Mussolini odlikoval knezoškofa Jegliča že leta 1925, toda Jeglič je vrnil odlikovanje šele zdaj, ko ga Italija ni pustila čez mejo. To znači, da je bil knezoškof Jeglič celih pet ali šest let *zadovoljen kot Mussolinijev odlikovanec*. Zakaj je bil Jeglič odlikovan? To še ni pojasnjeno.

Naši katoliški krogi so danes hudi na Mussolinija in italijanske fašiste. Hudi so od takrat, ko je Mussolini začel zatirati primorske Slovence, zlasti pa slovensko *duhovščino* na Primorskem. Prej, dokler je Mussolinijeva banda zatirala samo socialiste in komuniste, niso bili hudi. Takrat so se jim fašisti celo dopadli. In iz tistih let datira odlikovanje knezoškofa Jegliča!

Slovenski katoliški krogi bi radi uverili rojake, da je med italijansko cerkvijo in italijanskimi fašisti velika razlika. Nočejo povedati v svojih listih, da so tudi duhovni, škofje in kardinali med fašisti! Nočejo povedati, da tudi italijanski duhovni in menihi pomagajo fašistom preganjati slovenske duhovne na Primorskem! Nočejo povedati, da je katoliška cerkev v Italiji pretežno fašistična!

Bomo pa mi povedali.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Shod proti brezposelnosti

Milwaukee, Wis. — V petek dne 27. marca se je v tukajšnjem avditoriju vršil velik protestni shod proti brezposelnosti, katerega se je udeležilo več tisoč delavcev in delavk. Vsi sedeži prostornega avditorija so bili zasedeni in mnogo ljudi je moralo stati. In ko je človek pogledal z balkona, se mu je zdelo kot bi videl pod sabo veliko dolino polno občinstva. Še nikdar v svojem življenju nisem videl v dvorani toliko zbranega ljudstva kot na tem shodu, na katerem je bilo 13 govornikov, ali radi prekratkega časa jih je govorilo samo pet.

Govorili so Benson, sedanji okrajni šerif, sodrug Seidel, ki je bil prvi socialistični župan v Milwaukee, Frank Croswaith iz New Yorka, župan Hoan in Oscar Ameringer, urednik "Illinois Minerja" in "Oklahoma Leaderja."

Vsi govorniki so govorili o krivicah sedanjega reda, katerih pa ni malo, in o potrebah, da se delavstvo organizira v socialistični stranki in da le potom te stranke bo mogoče odstraniti krivice, ki danes tarejo trpeče delavstvo in farmarje. Socializem hoče urediti razmere tako, da bo imel vsakdo udobno življenje.

Sprejeta je bila tudi resolucija, ki zahteva od državne legislature zavarovanje proti brezposelnosti, v katerega sklad naj v prvi vrsti prispevajo bogatini. Nadalje zahteva resolucija tudi, da okrajni komisarji zvišajo davke bogatinom, ki žive v okraju izven mesta, kamor so se naselili izrecno, da ubeže mestnim davkom.

Resolucija tudi zahteva od legislature sprejetje zakona za skrajšanje delovnika pri vseh javnih delih, in sicer, da ne sme v nobenem slučaju presegati 8 ur dnevno in tudi naj se zniža na šest ur in pet dni na teden. Končno resolucija zahteva podržavljenje industrij in javnih naprav, katere naj vlada obratuje v korist vsega ljudstva z demokratično upravo.

Joseph Ule.

Komentar in prvomajska proslava

West Allis, Wis.—Prečitavši zahvalo naše članice Frances Staut, tikajoč se njenega preminulega soproga Antona, me je ponovno zelo ganila izguba, ki je nesrečnico tako nenadno zadela. Izvedeli smo po njenem ustnem poročilu, da je bil pokojni svoječasno tudi član jednote in sicer še soustanovitelj nekega društva v Wyomingu in večletni predsednik istega. Nesrečni slučaj pa je nanesel tako, da je prišlo do nekakega nesporazuma ob času njegove tedanje bolezni, da je bil baje po njegovem prepričanju prikrajšan na bol. podpori. To pa ga je tako globoko užalilo, da je od jednote odstopil.

Pozneje je hotel večkrat nazaj pristopiti, a je vedno prišla kaka zadrega, da ni mogel; tako ga je sedaj prerana in nagla smrt zadela brez vsakega društva, kar je bilo še tem žalostnejše in toliko bolj krut udarec za njegove ostale.

Da je bil pokojnik miroljuben in razsoden rojak, nam spričuje to, da je v svojem užaljenju izstopil in se ni poslužil maščevalnosti s civilno tožbo kot to uprizarjajo nekateri drugi sebičneži med našim članstvom. Zato jaz na tem mestu od svoje strani jako obžalujem, da se ni tedaj njegovi zadevi po tedanjih merodajnih faktorjih naše jednote posvetilo več pozornosti, da bi stvar primerno in obojestransko povoljno rešili ter tako pridržali tega dobrega in lojalnega člana v naši sredi.

Smelo rečem, da s izgubo dobrega člana je jednota dosti zgubila na ugledu in v agitacijskem pogledu. Nesrečnež je bil žrtev neznanja in neljubega nesporazumevanja; radi tega pa trpijo zle posledice sedaj njegovi ostali mili in dragi. To naj nam služi za vzgled v naših morebitnih nadaljnjih slučajih in naj nas vzpodbuja, da se v slučaju takega nesoglasja vsi potrudimo zadevo sestrsko ali bratsko razrešiti v našo vsestransko zadovoljnost.

S posebnim veseljem pa želim sporočiti v javnost tudi, da naše društvo Venera št. 192 SNPJ postaja čimdalje živahnejše. Seje so zadnje čase vedno prilično dobro obiskane in na površje prihajajo korenite razprave v dobrobit društva. Vsi dobri predlogi so med smehom in pripombami sprejeti. Največ odobravanja in bučnega aplavza pa je želela članica, ki je predlagala, da naj društvo Venera napravi na 1. maja sestanek v obliki veselice kot proslava našega delavskega praznika. In res po pravici zasluži priznanje za njeno vnetost v naprednem mišljenju. Navzoče članice so ji spodbudno obljubile, da hočejo z njo delovati in se na tej proslavi izkazati kot še nikdar preje.

Poleg tega pa želim omeniti, da je prišla na razpravo na zadnji seji zadeva, ki je bila docela nepravilno pojmovana. Da se izognemo neljubemu nesoglasju, priporočam vsem, ki se za to zanimajo, da blagovolijo pogledati v pravila in sicer stran 58, 6. točka v 18. členu. To naj nam služi v potrebno pojasnilo v bodočih slučajih.—Za društvo Venera — **Mary Musich.**

Vsega preveč

Milwaukee, Wis.—Veliko je pisanja in kričanja. Vsega je preveč na tem svetu: preveč je delavcev, preveč kapitalistov, preveč gospodarjev in kraljev, preveč je živeža, a lakote ter bede je pa še največ. Mi se pritožujemo, da je temu krivo to in ono in končno nekateri pravijo, da sta temu kriva Bog in delavno ljudstvo. Seveda ta dva je lahko obdolžiti karkoli, ker sta trdna in lahko preneseta vse, posebno pa delavstvo. Nikomur ni znano, da bi se kak kapitalist, militarist ali sodišče potegnilo za njegove pravice. Na drugi strani mu pa iz dneva v dan zabijajo v glavo, naj bo potrpežljivo in naj mirno prenaša težkoče življenja, to seveda zato, da parasiti lahko žive v izobilju, baržunu in razuzdanem razkošju.

Ali glavno vprašanje je, zakaj mora toliko ljudi stradat in umirat lakote v korist krukov in zajedalcev? Zakaj zapirajo lačne ljudi v ječo, kadar zahtevajo kruha od presitih plutokratov? Zakaj ne zaprejo tistih, ki prešajo težke milijone dobička iz sestradanega ljudstva? Kje je tukaj tisti dobrotljivi, pravični in vsegamogočni Bog?! Odgovorite trunkovci in oznanjevalci sv. trojice, ki je: kapitalizem, militarizem in papizem!

Louis Kocjan.

Uspeh Venerčank

West Allis, Wis.—Z izrečnim zadoščenjem sporočam, da je domača zabava društva "Venera" št. 192 SNPJ izpadla v splošno zadovoljnost. Udeležba je bila nepričakovano številna in zabavali smo se skoro do svita prihodnjega dne. Kot novost in posebnost je bil iz cukrarije umetno narejen šopek. Posebna hvala gre članici, ki nam ga je velikodušno poklonila in je kot srečni dobitek pripadel končno našemu znanemu slovenskem pogrebniku F. Ermencu, kateremu sta se on in soproga prav sladko nasmejala ter nam z dodatnim darilom izrazila svoje veselje, kar je bilo seveda hvaležno sprejeto.

Naše Venerčanke so se zelo pridno sukale med gosti in skrbno pripravile vsega v obilni meri; bile so v resnici kot marljive čebele in dolžnost me veže, da se jim na tem mestu v imenu društva iskreno zahvalim. Enako lepa hvala tudi vsem onim, ki so na kakšen drug način ali potom drugega vira pripomogli pri tej prireditvi do uspeha. S posebnim veseljem in ponosom naglasim, da dokler bo pod okriljem našega društva toliko vrlih in požrtvovalnih članic, smemo upati na napredek, kakor tudi, da bomo neustrašeno premagale vse zapreke, ki se nam nastavljajo na pot v sedanji zmešani prosperiteti.

V imenu društva izrekam zahvalo vsem udeležencem za njih cenjeno naklonjenost, da so nas s svojim posetom počastili; zlasti naši mladi "Badgerji" so bili številno zastopani. Prav toplo se vsem priporočamo za poset pri naših nadaljnjih prireditvah. Na programu imamo sedaj proslavo delavskega praznika na 1. maja zvečer v South Side Turn dvorani, v spodnjih prostorih. Natančnejši spored prireditve sledi pozneje.—Za društvo Venera — **Elsie Prislan.**

Prihod spomladi

Jacksonville, Kans.—Par vrstic iz te naselbine, da bo javnost vedela, kako se nam godi. Delo v premogovnikih je popolnoma zanič, delamo eden ali dva dni v tednu, tri dni se pa malokrat dobi. Ko pride plačilni dan, dobimo take plače, da ne vemo, kaj bi z njimi. Navadno najprvo plačamo društveni assesment in kar nam ostane, imamo za vzdževanje svojih družin in druge potrebščine. Koliko imamo veselih časov v takih razmerah, lahko vsak sam izračuna.

Tudi iz drugih krajev prihajajo slične vesti, vendar pa čitamo, da prirejajo vsakovrstne veselice, društvene in privatne. Tudi tukaj smo se bili razkačili in nameravali prirediti veselico 21. marca. To naj bi bila prva veselica po 15 letih in lahko si predstavljate, da smo se je izredno veselili. Pa nismo imeli sreče. Ravno ko bi se imela veselica pričeti, smo zvedeli, da je godec prodal svojo harmoniko. Zdaj bo mogoče zopet treba čakati nadaljnjih 15 let, ako se nam prej ne posreči.

Bliža se spomlad, vsaj izgleda tako; samo nekoliko več dežja in narava se bo prebudila iz spanja in nas zopet razveselila, da bomo nekoliko pozabili na te res skromne čase. Boljših itak že dolgo pričakujemo, vendar nam jih pa gospodarji nočejo dati. Včasih slišim o neki prosperiteti, katero bi že rad videl. No, kot sem že omenil, kadar nas zopet obiše topla spomlad, si bomo nabavili trnke in šli h kakemu potoku ribe lovit. To bo tudi naša zabava.

John Terlip, Jr.

Zahvala in iznenadenje

North Chicago, Ill.—Nisem se še oglasila v naši Prosveti, dasi sem večletna članica SNPJ, kakor tudi vsa moja družina, zato upam, da mi bo urednik toliko naklonjen, da izrečem par besed vsem mojim prijateljicam in sosedam v zahvalo za tako iznenadenje, katerega so mi priredile dne 22. marca za moj rojstni dan. Zagotavljam vas vse skupaj, da ne bi nikdar verjela, da imam še toliko prijateljic. Ko sem pa zagledala pred seboj v skupini 40 žensk, se je moje iznenadenje še toliko bolj povečalo. Ni mi mogoče dobiti primernih besed vam v zahvalo za vse, kar ste mi storile na ta večer, za vašo prijaznost in za dar, ki ste ga mi podarile.

Prepričane bodite, da mi bo ostal ta prijetni večer v trajnem spominu. Obenem pa obljubljam, da hočem biti na razpolago ob vsaki priliki.—**Josephina Geržel.**

Slovenska godba zopet oživela

Girard, O.—Zopet se nam je približala topla spomlad. Vsa narava se zopet prebuja iz zimskega spanja, toplo solnce meče svoje žarke na zemljo in pomaga rastlinam, da zopet zagledajo beli dan. Ptice selivke nas razveseljujejo s svojim čarobnim petjem ob zgodnjih jutranjih urah. Vse se veseli krasne spomladi. Predno pa zaključimo spomladansko naravo, se nam obetajo krasne prireditve v našem Slovenskem domu.

Prvo, kar moram poročati, je to, da je tukajšnja slovenska godba zopet oživela in so fantje zopet dobili veselje nazaj. Godba je bila ustanovljena l. 1924 meseca februarja in je sodelovala pri mnogih prireditvah do l. 1928. Zadnje dve leti je utihnila. Sedaj se zopet pripravljamo, da bomo priredili svoj koncert, a še ni datum določen. Na dan 30. maja bo slovenska godba pa zopet zadonela v povorki.

Zatorej v imenu godbe apeliram na vse rojake, da bi se odzvali, kadar bo godba priredila koncert, da bi dali veselje mladini do godbe. Saj je godba ponos naši naselbini. Da je godba pričela z vajami, je samo zato, ker smo dobili obvestilo iz mesta, kaj je vzrok, da nimamo več svoje godbe, katero že pogrešajo zadnje dve leti. Jaz sem to sporočil fantom naše godbe in so rekli, da hočejo pokazati, da godba še obstoji. In takoj pri prvi vaji smo pokazali, da kar enkrat Slovenec zna, ne pozabi. Zaigrali smo takoj vse komade, katere smo se naučili pred štirimi leti. Prva je bila koračnica SNPJ.

Težkoče so velike za obstoj in veliko naselbin ima s tem skušnje. Pri nas lahko godba obstane, ako bo le nekoliko zanimanja zanjo; jaz sam jo ne morem obdržat. Vse, kar smo sedaj storili, je to, da gre godba ven 30. maja, da tako ustrežemo voditeljem našega mesta. Torej se godba priporoča vsem društvom, kakor tudi drugim, da jo povabite pri vaših prireditvah in se bo radevolje odzvala vsem. Godba ima tudi svoj orkester na razpolago za navadne veselice. Pomagajte svojim, ki se trudijo za glasbo.—**John Dolcic.**

Zahvala

Republic, Pa.—Dne 14. marca ob 1. uri ponoči je nas zadela huda nesreča, katero bo izredno težko preboleti. Ko smo vsi spali, je nastal v hiši ogenj, ki je upepelil poslopje in vse pohištvo ter zahteval življenje mojega soproga in očeta štirih nedorastlih otrok, Marko Cervana.

Štejem si v dolžnost se v imenu vse družine zahvaliti vsem, ki so nam pomagali ob času te težke nesreče. Najprvo se moram zahvaliti John Škodu, ki je k sreči prišel z dela ravno, ko se je ogenj pokazal in nam veliko pomagal v trenotku največje zmedenosti in strahu. Lepa hvala tudi vsem, ki so nas tolažili v dneh smrti in pogreba našega pokojnega očeta in soproga, ki mu je ogenj pretrgal nit življenja. Zahvaljujemo se vsem društvom, sorodnikom, znancem in prijateljem, ki so se udeležili pogreba, darovali vence in avtomobile in nas tolažili.

Pokojni je bil član in ustanovitelj društva št. 621 SNPJ v Isabella, Pa. Pogreb se je vršil 18. marca po civilnem obredu. Naj mu bo lahka ameriška gruda, nam pa ostane v neizbrisnem spominu.—**Rose Cervan in nedorastli otroci.**

Smrtna kosa

Richmond, Cal.—Dne 12. marca je tukaj po dolgotrajni proletarski bolezni preminul Bernard Smrekar v starosti 44 let. Bil je član št. 638 SNPJ od ustanovitve društva, kamor je pristopil s prestopnim listom od društva št. 69 v Evelethu, Minn. Pristopil je v jednoto k društvu "Krim" št. 97 v Bessemerju, Pennsylvania.

Pogreb se je vršil po cerkvenih obredih in pokopan je bil na St. Joseph pokopališče v San Pablu, Cal., kamor ga je spremilo v obilnem številu članstvo našega društva in mu izkazalo zadnje časti ter se poslovilo od njega ob odprtem grobu. Pokojni zapušča tukaj dve sestri in enega brata, enega brata pa v Minnesoti. Pokojnemu bratu ohranimo trajen spomin in naj mu bo lahka ameriška gruda.

Anton Schukle, tajnik.

Maslo na glavi . . .

Cleveland, O. — "Enakopravnost" piše v članku "V ognju se čisti zlato" v sredo 25. marca tudi to, da se pomaga delavcem, ki so—"udarjeni." Moje mnenje je, da so delavci bili "udarjeni takrat, ko so volili Hooverja in republikansko prosperiteto. Sedaj so le—prizadeti vsled krize. Verjamem pa, da so "udarjeni" pri Enakopravnosti, ker mislijo, da lahko blufajo kakor hočejo.

Če najdeš čisto zlato, ga ni treba čistiti v ognju, pač pa se ga le topi v njem. Kdor pa ima maslo na glavi, se mu stopi na solncu. Torej kdor ima maslo na glavi in če ni "udarjen," ne bo šel na solnce.—**F. Barbič.**

Popravek

Waukegan, Ill.—V Prosveti z dne 30. marca je priobčena zahvala spodaj podpisane. Vrinila se je pomota, ki se naj popravi. Glasiti bi se moralo . . . članstvu kluba št. 45 JSZ in ne 47 ter čitalnice SND. Izpuščeno je bilo tudi, da se zahvaljujem prijateljicam za podarjena darila v spomin.—**Anna Mahnich.**

Veliki uspehi moderne kirurgije

Uspele operacije možganov in hrbteničnega mozga.—Operacija presekanega srca

Seje Dunanjske zdravniške družbe so razne po tem, da pripravljajo javnosti vsakokrat kakšno novo presenečenje. Tudi zadnja seja, ki se je vršila pred par tedni, je prinesla kar kolikо senzacij.

Docent dr. Schoenbauer je poročal o nekaterih pričakovanih uspehih pri operacijah novih tvorb v možganskih in v hrbteničnem mozgu, ki so jih prakticirali zadnjih dvanajst mesecev v dunajski mestni bolnišnici. Bolnikov s takšnimi tvorbami so operirali preko sto in čeprav je bilo med njimi prav veliko takšnih, za katere se je videla vsaka rešitev izključena, vendar so dosegli z operativnim postopkom preko primerov ozdravljenja, kar je izredno visoka številka za to stroko operacij, ki so najtežje. Dr. Schoenbauer operira večinoma z lokalno anestezijo, bolnik je pri polni zavesti in pogovarja z zdravnikom, med tem ko mu izrezuje nove tvorbe iz možganov ali hrbteničnega mozga. Bolnik seveda ne čuti bolečine. V primeru, da se onesvesti, operacijo prekine in jo nadaljujejo pozneje.

Po predavanju dr. Schoenbauerja je govoril dr. Poetzl o svojih novih izpopolnjenih metodah za ugotovitev sedeža možganskih novih tvorb.

Dr. Winkelbauer in dr. Hofer sta poročala, kako sta rešila moža, ki je trpel zaradi vsega očesnega živca, ene najstrašnejših bolezni. Odločno operacijo lobanje sta dosegla tam, kjer stopa iz nje in ga prerezala.

Primarij dr. Stoehr je predstavil mladega kmečkega fanta, ki so ga v nekem pretepu udarili s sabljo in mu ranili srce. Fant je živel še dvajset minut okrog, preden se je onesvestil. Šele dve uri pozneje ga je mogel dr. Stoehr operirati in operacija je uspela tako dobro, da je mladi mož danes popolnoma zdrav in sposoben za vsako delo.

Prof. dr. Luger je poročal o svoji novi metodi za ugotovitev trihinoze, bolezni iker, v prvih stadijih. Pacientu vbrizgne sok iz človeških mišic. Če je bolan, nastopi določena reakcija, ki izdaja bolezen, drugače ne. Brzkone se bo dal ta postopek uporabiti tudi pri drugih, posebno prašičih, ki so nosilci iker.

Vulkani ženejo parne turbine

Prve "vulkanske centrale"

V Toskani, Italija, nedaleč od Firenze, je dolina, ki nosi značilno ime "Valle dell' Inferno" (Peklenska dolina) in ki so se ji še pred nekoliko leti izogibala človeška in živalska bitja v širokem loku. Je to košček sveta, v katerem so se še pred nedavnim sproščale podzemeljske ognjene sile v obliki vročih vrelcev, vodometov in vrelih par — dokler se ni pojavil tamkaj znam italijanski kemik in inženir knez Conti in pričel graditi veliko električno centralo.

Postavili so ogromne turbine in dinamo, položili so celo omrežje cevi in električnih kotlov, samo kotlov, ki so drugače zvezani s parnimi turbinami, ni bilo nikjer. Niti niso bili potrebni. Pogonsko silo za turbine je dobavljala namreč zemlja sama. V vroča vulkanska tla so izvrtali 80 do 250 m globoke rove in iz teh rovov je sikala para, ki so jo po ceveh napeljali najprvo v čistilno napravo, od tam pa v turbin.

Centrala je delovala od vsega začetka hrupno in sčasoma jo tako razširili, da proizvaja danes 10,000 k. s. Del mesta Firenze in nekaterih drugih toskanskih mest dobavlja od tu potrebno energijo za razsvetljavo in pogon raznih industrijskih obratov. Poleg tega pa ima elektrarna kneza Contija še velik dobiček od prodaje sol, ki jih izločuje iz vulkanske pare, saj so ti snovi, kakor borova kislina, različne kalijeve in magnezijeve snovi, žvepleni vodikovec in amoniak, ki jih kemična industrija plačuje z visokimi cenami. Prva "vulkanska centrala" na svetu se tedaj dobro rentira.

Sicer pa to že ni več edino podjetje te vrste na svetu. Američani so zgradili nekaj podobnega na vulkanskih tleh Kalifornije v bližini San Francisca. Tudi ta centrala že obratuje. V kratkem pa prične baje delovati še tretja elektrarna te vrste, največja na svetu, ki jo gradijo Američani na Havajskem otočju.

5000-krat močnejši strup od strihnina

Iz Ondersteporta v Južni Afriki poročajo, da je odkril zdravnik dr. Green v svojem laboratoriju strašen strup, ki je 5000-krat močnejši od strihnina. Odkritej mu je dal ime cikuta. Njegov učinek je strašen. Strup se pridobiva iz neke vrste čebule, ki raste v Transvaalu.

Dr. Green je odkril adeanio potem, ko so zboleli nekateri delavci, ki so bili zaposleni ob reki Pinar. V hudi žeji so jedli omenjene čebule in so kmalu nato kazali znake zastrupljenja. En delavec je umrl, ostale je zdravniška pomoč rešila. Ekstrakt iz čebul, ki daje adeanio, je tako močan, da zadostuje prav nezna-na količina za usmrtitev deset tisoč ljudi.

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

REDUKCIJA V LITIJSKI PREDILNICI

...poslene so večinoma ženske. — Odpuščenih spet 82. — Delovni čas je zmanjšan na minimum

Ljubljana, 15. marca 1931.

Poleg predilnic in tkalnic v ...nju imamo veliko predilnico ...ni v Litiji. Gospodarska kriza ...zadela tudi delavce te predilnice. Poprej je predilnica zapo...vala stalno krog 800 delavcev ...delavk. Večina jih je bilo de...rk, ki hodijo iz okolice na delo. ...vi udarec je dobilo delavstvo ...ed kakim pol letom, ko je bi... odpuščenih krog 150 delavcev ...delavk.

To so bili povečini starejši de...rci, ki so jih vpokojili in zato ...zposelnosti tedaj še ni bilo ...čutiti. Toda naročila so se ...anjšala in tovarna je morala ...ejiti delovni čas. Delavci de...o zdaj le še po štiri dni v ted... Tedensko delajo torej le 32 ... in jim je radi tega tudi pla... mnogo manjša, tako da najlje delovne moči dosežejo pla... mesečno do 800 Din, delavke ...ajo krog 600 Din, mladoletne ...komaj do 400 Din na mesec.

Kljub vsemu temu pa je re...kcija znova stopila v litijsko ...riko. Pred nekaj dnevi je bi... odpuščenih 85 delavk na 14-...evno odpoved. Ozirali so se pri ...m, da so odpustili predvsem ..., ki so z grunta in bodo laže ...enesle brezposelnost, vendar ... je vsaka taka redukcija velik ...arec. Zakaj posestva naših ...etov so vsa zadolžena in kmet ...maj plačuje visoke davke.

Kmetije še nikoli niso bile ta... obremenjene z davki, kakor ... zdaj. Kmetje ne ne morejo ...ačevati davkov v tako visoki ...eri, kakor jih predpisujejo, in ...o se kmetje enostavno pusti... rubiti. Domači sinovi in hče...pa, ki niso mogle živeti na ...untu ter so morale v fabrike in ...sta, se vračajo domov. Vračase iz obupa v obup. Kako se ... vse to končalo?

DROBNE VESTI

Sokolski domovi oproščeni ...vkov. — Oddelek za davke pri ...inistrstvu financ je razposlal ...rožnico vsem finančnim direk...am, v kateri opozarja vse di...kcije, da so stavbe Sokolskega ...štva oproščene vsakih taks in ... radi tega ne smejo pobirati ...kse na zgradbe. Teh določb se ... treba točno držati. — Mi vse ... dobro razumemo in je to po...em naravno, da bo država o...bodila davkov državno insti...cijo, kakršen je Sokol, ki je ...šel v državne roke in je ci...na militaristična organizaci... Toda ob tem nam le še bolj ...azito pride do veljave trditev ...ko neenakomerno se postopa ... kako zatiran je vedno delavec: ...avec, ki gara — če sploh ima ...o — po nekaj dni v tednu, ...ra plačevati visoke procente ...vka, poslopja sokolskih dru...v pa so oproščena davkov. ...metje ne morejo več plačevati ...okih davkov in se pustijo ru...ti, obrtniki in trgovci stokajo ... še nikoli — toda sokolski do...vi so oproščeni davkov, ubogi ...avec in kmet pa naj garata ... plačujeta visoke davke. — O ...vnem poglavju pri nas in o ...vnem vijaku, ki pritiska na ...e ljudi do obupa, pa napiše... še posebno poglavje. Eno dr... že nikoli ni bilo naše delav...o in naši kmetje tako obreme...eni z davki kakor zdaj. In ni...i ni obrtnik in trgovec delal ...o slabe kupčije in plačeval ta... visokih davkov kakor zdaj.

Trije Hrvatje na Dunaju are...rani. — Dunaj je nekako mesto ...igrantov vse Evrope. Dunaj ...di posebno zatočišče politič...h beguncem iz balkanskih dr...v in tamkaj imamo cele kolo...e bolgarskih, makedonskih, ...anskih in drugih emigrantov. ...kar imamo novi režim v drža... je na Dunaju tudi mnogo hr...tskih emigrantov, srbskih in ...venskih političnih beguncev. ...mkaj imajo zatočišča zasledo...ni ali že obsojeni, pa pobegli ...goslovanski komunisti, zatoči... imajo hrvatski emigranti itd. ...ed hrvatskih emigrantov je ... Dunaju tudi Gustav Perčec, ki ... bil od državnega sodišča v Be...ogradu radi veleizdajstva obsojen na smrt. Odkar so ti razni balkanski emigranti na Dunaju, je Dunaj že večkrat bil kraj balkanskih krvavih obračunanj. Makedonci so ubili v operi Panico, nedavno so albanski emigranti streljali na kralja Zogu (ta se je po balkansko sam branil z revolverjem), in te dni so aretirali na Dunaju tri Hrvate, ki so bili baje poslani na Dunaj, da ubijejo Perčeca in še nekaj teh emigrantov. V hiši, kjer stanuje Perčec, sta se v spodnjih prostorih kavarne nahajala in večkrat posedala dva sumljiva tipa, ki ju je nazadnje prijela policija ter ugotovila, da sta dva Hrvata, ki sta prišla na Dunaj z napačnimi potnimi listi in nista na Dunaju prijavljena policiji. Kmalu nato je policija aretirala še tretjega. Pri vseh treh so našli orožje in obstoja sum, da so bili ti trije določeni, da ubijejo Perčeca. Policija je vse tri izročila dunajskemu deželnemu sodišču. So to neki Tomašević, Cverger in Belošev. — Vse kaže, da se bodo tudi Jugoslovani začeli politično iztrebljati z revolverji na Dunaju.

Novi poslanik za Južno Ameriko. — Dr. Ivan Shvegel, veleposestnik z Bleda, ki je bil do nedavna minister brez portfelja, je bil te dni imenovan za izrednega poslanika in pooblaščenega ministra pri kr. poslaništvu v Buenos Airesu.

Sava ogroža zagrebško okolico. — Zadnje dni je nastalo južno vreme in posebno včerajšnja nedelja je bila tako pomladno topla, da je z nižjih bregov ves sneg čez dan izginil. Zato so vsi potoki zelo narastli in narastla je Sava, ki je bila že v soboto tako visoko nad normalo, da so se zbali, da pride do velikih poplav. V Slavoniji so zabeležili, da je Sava narastla za sedem in pol metra nad normalo in so v okolici Bosanskega Broda in Slavonskega Broda vode prestopile bregove ter se razlile po poljih. Na jugu v Bosni so reke prestopile bregove ter je več vasi poplavljenih, tako da so morali ljudje iz hiš ter oditi z živino na vrhove gričev in hribov, da so se rešili vode. Tudi v dolnjem toku Save je voda preplavila bregove ter ograža več vasi, tako da je železniška uprava pripravila na stranske tire ob postajah krog 50 vagonov, da se v potrebi lahko zatečejo vanje begunci iz poplavljenih vasi. Tudi v Liki so vode prestopile bregove ter n. pr. poplavila Kosinj, ki je ves odrezan od sveta. Tak je bil položaj v soboto. Ker je včerajšnji dan bil še izredno topel, je verjetno, da se je včeraj nevarnost še stopnjevala, da pa bo v nekaj dneh spet vse v redu, ker se je včeraj večina snega stopila in bo zemlja ob takem lepem suhem vremenu, kot je včeraj in danes, v kratkem pomladansko suha in ne bo nevarnosti poplav.

Tudi v Rušah grozi brezposelnost. — V Rušah pri Mariboru je tovarna vžigalic, ki je zdaj last švedskega trusta za proizvajanje vžigalic. Te dni se je mudil v Rušah ravnatelj firme v Jugoslaviji. Baje bodo ruško vžigalčno fabriko opustili ter delavce odpustili. Nekaj jih bo našlo dela pri vžigalčni fabriki iste firme v Osjeku, a večina jih bo ostala na cesti. V Rušah je še tovarna dušika, ki tudi že dolgo časa ne dela v polni meri. Tretja tovarna počiva že delj časa. Delavci dravske doline žive težko življenje.

Smrtna nesreča v rajhenburškem rudniku. — V rudniku Senovo pri Rajhenburgu se je pripetila prejšnji teden smrtna nesreča. V rudniku je delal 19-letni fant Franc Abram, doma iz Malega Kamna. Zaposlen je bil v šahtu po katerem prihaja dvigalo v rudnik. Dvigalo se je spuščalo navzdol, a Abram jo je brzkone opazil šele zadnji hip in se ji ni mogel več umakniti. Dvigalo ga je zadela v glavo ter ga stisnilo. Obležal je pod dvigalom mrtev. Fant je bil priljubljen povsod radi svoje šegavosti in kot harmonikar in še dva dni poprej je godel v gostilni na svoj meh kot za stavo. Čez dva dni ga je v jami ubilo. V 19. letu.

Uničeno sadno drevje. — Poročali smo, kako veliko škodo je napravil led v Primorju. Deževne kapljice so zmrzovale na drevju, na vejah in vejicah, se nabirale v debele ledene skorje, ki so obdajale vse veje in debla. Pod to težo so se lomile vejice, lomile so se celo močne veje in nekaj dreves je popadalo na tla, preklanih na dvoje. Največ škode je napravil led seveda na sadnem drevju. Toda tudi kraji v Sloveniji niso bili brez te zle usode. Vas Zdihovo in zdihovska planota je utrpela mnogo škode. Ledene skorje, ki so oklepale drevje prejšnji teden je uničilo in poškodovalo mnogo sadnega drevja. Ko je po dveh dneh te ledene nadloge prišlo južno vreme in se je led stopil in odpadel z vej in drevja, so šele ugotovili vso veliko škodo. Zdihovski hrib je baje takšen, kakor bi ga cele ure s topovi obstreljevali. Veje in vejice in drevesa leže na tleh, mladikam so polomljeni vrhovi. Celo velika, močna drevesa je teža ledu zlomila in jih poravnala na tla. Koliko škode je povzročil led v gozdovih, se bo šele videlo. Toda vse hujša je škoda v sadovnjakih. Ugotovljeno je, da je v zdihovski okolici prizadetih krog 2500 sadnih dreves, popolnoma uničenih pa je krog 1200. Za kmečko gospodarstvo, zlasti še v tem času, je to velik udarec. Kmetje se obračajo do javnosti in oblasti za podporo ter govore: Ne samo, da nam naj odpišejo davke, še podporo bi nam morali dati. Toda davčni vijak se ne ozira na to, davčni vijak pritiska, ker mora izsesati iz delavskih in kmečkih množic toliko denarja, da bodo dosežene številke Din, ki jih diktira Beograd.

Nevarna operacija. — V Hotinji vasi na Dravskem polju so napadli fantje kar tjavendan 18-letnega posestnikovega sina Antona Rozmana. Planili so nanj s koli ter mu malone razbili lobanjo. Zdrobili so mu lobanjo na temenu in mladenič je nezavesten obležal na tleh. Kesneje so ga našli sosedje ter odnesli v bližnjo hišo, od tam pa so ga odpeljali v mariborsko bolnico. Težko ranjenega Rozmana so takoj operirali. Odprli so mu lobanjo ter mu izčistili možgane, nato pa so mu lobanjo spet zaprli in čezenj sešili kožo. Njegovo stanje je resno, vendar pa so zdravniki mnenja, da bo premagal smrt. Orožniki pa so napadalce pozaprli.

Nov zločin nad materjo. — Pred mesecem smo poročali o kovaču Bitencu, klerikalnem veljaku v Rajhenburgu, ki je svojo ostarelo mater zaprl v kot kovačnice, kjer so jo našli člani komisije vso bedno, lačno in zanemarjeno. Zdaj so v Sevnicah odkrili podobno tragedijo. V Stranjah gospodarita na nekem gruntu Žveglič in njegova žena Ana. Grunt je podelovala Ana, starši njeni pa so si izgovorili prevžitek v hiši. Ko Žveglič ni mogel plačati davkov, je prišel izvršilni organ v hišo, da izvrši rubežen. Pri tem je stopil tudi v hlev, kjer so našli v kotu na slami ihtečo in stokajočo 80-letno mater posestnice Ane, Marijo Perčevo. Pokrita je bila samo z dvema raztrganima suknjičema. Namesto da bi vživala svoj prevžitek in stanovanje v hiši, jo je sin zaprl v hlev, kjer v tej zimi zmrzuje in hira. Oblasti so bile tudi o tej zadevi obveščene.

Roparski napad na mlekarico radi 100 dinarjev.—V Trbovljah se je zgodilo, v Trbovljah, ki je izmed vseh slovenskih trgov najbolj beden kraj. V soboto 14. t. m. je mlekarica 43-letna Marija Urbas pobirala denar za mleko, ki ga vsak dan nosi v Trbovlje iz Praprotnega. Skupila je kakih 100 Din ter se napotila domov. Brezposelni dninar Peter Kotnik s Kala pri Hrastniku je vedel, da nosi Urbasova vsak dan krog 40 litrov mleka v Trbovlje ter je sklenil, da jo počaka v gozdu ter ji s silo vzame denar. Oborožil se je z debelo gorjačo ter odšel v gozd, skozi katerega vodi pot iz Trbovlja proti Praprotnem. Šel je po gozdni poti proti Trbovljam ter res srečal mlekarico, ki se je vračala domov. Srečala sta se, Kotnik je napravil še nekaj korakov, nato pa se je obrnil ter zamahnil naglo z gorjačo ženski po glavi. Zahteval je, da mu izroči ves denar. Mlekarica se je obotavljala ter je zgrabila za njegovo gorjačo, s katero je mahal po njej. Potem sta se ruvala nekaj časa. Kotnik pa je zgrabil palico mlekarice ter jo začel s to tolči po glavi in tilniku, da je mlekarica padla na tla. Potem ji je Kotnik vzel iz košare denarnico z denarjem ter zbežal. V denarnici je bilo nekaj nad 100 Din. Okrvavljena in potolčena mlekarica je ležala in klicala na pomoč. Našli so jo delavci, ki so na dnevnem kopu slišali njeno klicanje. Odpeljali so jo k zdravniku, ki ji je izpral rane ter se zdravi Urbasova doma. Zasledovali so storilca, a niso vedeli, kam bi šli po sledi. Kesneje nekdo srečal nekega moškega, ki se je skrival v grmovju blizu kraja napada. Obvestil je ljudi, ki so odšli na lov ter lovili neznanca, ki je bežal pred njimi. Ujeli so ga. Najprej je tajil, potem pa je priznal, da je on izvršil napad. Zakaj? Ker je že dolgo časa brezposeln, ima pa ženo in več otrok. Star je 28 let. Aretirali so ga in oddali laškemu sodišču.

Nova preganjanja v Primorju

(Za Prosveto M. K.)

Trst, 17. marca 1931.

Nov "atentat" pri Sv. Križu. — Pri Sv. Križu se je spet pripetil, kakor poročajo fašistični časopisi, nov napad na nekega Slovenca, ki pa je udan fašizmu. Kačšen je bil ta napad in ali je sploh bil izvršen, kdo bi vedel. Fašistični listi vedo o tem povedati to-le: V petek se je miličnik Rudolf Tence, star 22 let, vračal z vlakom ob 20.50 iz Tržiča, kjer je nameščen kot mehanik v ladjedelnici, proti Sv. Križu. S svetokrižke postaje pelje pot skozi gozdiček. Radi vetra in slabega vremena je slovenski miličnik, seveda v delavski obleki, korakal počasi v breg. Nenadoma je počil iz gozda proti njemu strel. Tence se je spustil v beg, nato je neznanec ustrelil še dvakrat za njim, a noben strel ni pogodil miličnika. Ta je o dogodku takoj poročal orožniški postaji. Ti so uvedli prelakavo. Okoli poldruge ure zjutraj so vdrli v stanovanje 23-letnega kamenarja Ferdinanda Košute, ki je že spal. Košuto so na mestu aretirali. Ta je zatrjeval, da je popolnoma nedolžen in da je bil v času, ko je bil izvršen napad, že davno doma. Orožniki so na temelju izpovedi nekaterih vaščanov ugotovili, da Košutova izjava ne ustreza resnici, češ, da so aretiranca videli še po atentatu na vasi. Ob raznih priložnostih je baje tudi govoril, da bo koga ubil od fašistov, ker jih sovraži. Tudi so orožniki baje našli tri naboje v gozdu, ki pričajo, da so bili streli oddani iz avstrijske puške. Tako puško je imel nekoč aretirani Košuta. Baje . . .

Vse te vesti in podobne se silno rade poslužujejo izraza "baje". Baje je bil napadalec Košuta, baje so ga videli še na vasi po dogodku, baje je imel Košuta tako puško, h kateri spadajo baje patroni, ki so jih orožniki baje našli v gozdu. Baje pa je tudi res, da je bil na Tenceta izvršen napad na enak način že pred leti in da tedaj orožništvo baje ni moglo zaslediti krivca. Če je to res, potem hoče pač Tence postati fašistični junak in si izmišlja te napade, ki pa pridejo fašizmu kakor nalašč.

Vse Primorje živi zadnje čase v znamenju poostrenega terorja s strani fašizma. Akcije inozemstva, zlasti pa pravični članki v evropskem tisku o fašističnem nasilju v Primorju so fašizmu zelo neljubi. Zato je zanje kar ojajšujoče, če lahko pokažejo svetu: Glejte, spet nov napad teh slovenskih komunistov (tako imenujejo te, ki ne marajo postati Italijani) na poštene italijanske državljane. Mi moramo braniti svoje državljane pred takimi napadi. — In tako s temi napadi opravičujejo svoj teror in prav verjetno je, da so taki atentati naročeni od režima. Zato je v poročilih o teh napadih polno tistih dvomljivih besed: "Baje . . . pravijo . . . zdi se, da je baje nekje nekdo nekoga ustrelil in je napadalec baje Slovenec . . . itd.

Saj se razumejo! Vse države v taki in taki okoliščini naročajo atentate, ki ne store nič hudega napadencem, a pridejo režimu za pretvezo in opravičilo kot naročeni!

In zdaj o duhovnikih. — So v Primorju Slovenci, ki ne marajo ukloniti svojih hrbtov fašizmu in ne marajo delati na poitalijančevanju slovenskega naroda pod Italijo. So med temi učitelji, so med temi kmetje in so med temi duhovniki. Učitelje so ali konfinirali ali pa so jih premestili na pusti jug, kmete so pozaprli, če ne marajo slušati, in zdaj so začeli napadati tudi slovenske duhovnike, seveda samo tiste, ki mislijo slovensko in učijo mladino slovenskega jezika in pridigujejo slovensko in ne marajo slišati nič o italijanščini kot cerkvenem jeziku v Primorju. Kdorkoli od učiteljev, uradnikov ali duhovnikov je postal zagrizen ali vsaj hladen fašist, temu ne store nič žalega. So slovenski učitelji, ki so postali hudi fašisti in vohunijo med zavednimi Slovenci, so slovenski duhovniki, ki so kar čez noč začeli rabiti v cerkvi in izven cerkve samo italijanščino in ne marajo več znati slovensko. Tem fašizem ne stori ničesar žalega. Toda so tudi med duhovniki ljudje, ki vedo, da so Slovenci in ne marajo zatajiti slovenskega jezika. Te pa fašizem črti, zato ker so Slovenci in pridigujejo v slovenščini ter učijo učence v šoli slovensko. Zaradi tega, ker s tem ovirajo italijanizacijo Julijske Benečije, jih fašizem črti že od nekdaj. Toda preganjati se jih ni upal dozdaj, ker fašizem ve, da imajo duhovniki na slovenskega kmeta nekak precej močan vtis. Toda po sporazumu z Vatikanom, s katerim se je sklenilo, da bo cerkev pomagala spraviti brezverske puntarje v cerkev in fašizem, si je upal fašizem naskočiti tudi duhovnike. Tako so župnika Ivana Rejca od Sv. Križa na Vipavskem, te dni obsodili na konfinacijo za tri leta. Zakaj? Ne, ker je učil veronauk, marveč ker ga je učil v slovenskem jezku, ne ker je pridigoval tako in tako, marveč ker je pridigoval kljub prepovedi v slovenskem jeziku. Zaradi njegovega slovenstva torej so ga konfinirali.

In kdo ga je ovadil?

Menihi, italijanski menihi; Tu imamo zdaj razpleteno vso zadevo in najboljši dokaz za našo trditev, da fašizem ne preganja verske svobode, marveč da preganja slovenski jezik v cerkvenih rabi! Zakaj pri Sv. Križu je samostan, v samostan so se naselili italijanski "očetje" lazaristi. Ti so se polakomnili svetokrižke fare župnika Rejca tej ga kot vestni oprode fašizma ovadili policiji, kaj da Rejc vse počne.

Lazaristi, katoliški menihi, katoliški svečeniki, so v službi fašizma. Fašizem jim narekuje delo in oni izvršujejo. Nič za to, da so si z Rejcem prav za prav stanovski in "bratje v Kristusu" — lazaristi so fašisti, Rejc je Slovenec, zatožili so ga in župnik Rejc je bil poklican na policijo v Gorico, kjer so ga obsodili na tri leta izgnanstva v vas Montefusco in odpotovati je moral še isto noč.

To fašistično delovanje menihov je plod vatikanskega sporazuma, sporazuma med papežem in Mussolinijem. Papež je dal Mussoliniju na razpolago svojo veliko svečeniško armado italijanskih duhovnikov, ki pomagajo fašizmu utirati pot v Primorje ter napraviti iz Slovencev — Italijane.

Cerkev in Mussolini se dobro razumeta. Kaj za to, če nekaj trmoglavih slovenskih duhovnikov preženejo — sporazum je sporazum in vsak sporazum mora nesti. Slovence je treba v Primorju iztrebiti! — je dejal Mussolini, pa naj bodo to kmetje ali duhovniki, učitelji ali študenti! Mussolini je rekel in cerkev je blagoslovila!

Železničarji nasprotujejo konsolidacijam

New York. — D. B. Robertson, predsednik bratovščine železniških kurjačev, je kritiziral nameravano konsolidacijo železniških družb v vzhodnih državah v štiri velike sisteme. Železničarji se boje, da bo konsolidacija rezultirala v nadaljnjih odslovitvah delavcev, katerih vrste so bile silno reducirane v prošlih desetih letih.

Brezposelnost na Poljskem

Washington, D. C. — Iz poročila trgovinskega zastopnika v ameriškem poslaništvu na Poljskem, ki ga je poslal zveznemu trgovinskemu departmentu v Washington, je razvidno, da je število brezposelnih na Poljskem v prošlem letu narastlo od 170,000 na 300,000.

RAZNO

NOV TIP RESTAVRACIJ

Berlin, se lahko ponaša, da je dobil nov tip restavracij, ki spominjajo na pariške "Prix-fixe", jedilnice, kjer dobiš za določeno vsoto, vštevši napitnino, cel obed ali večerjo z vsemi prilastki takšnega jedilnega obroka. Posebnost restavracije je, da dobiš v njej celo kosilo za 6.75 Din. Lastnik podjetja je najprej odprl en lokal. Ljudje so navalili nanj in ko je videl, da nova uredba Berlinčanom zelo ugaja, je odprl podružnico še v drugih okrajih.

Za enotno ceno 6.75 Din dobiš v tej restavraciji obilno in dobro kosilo s pečenko in oblogami ter kompotom. Izbor ni zelo velik — pa kaj more človek zahtevati za tak skromen denar!

Ustanovitelj restavracije z obroki po 6.75 Din pravi, da zasluži podjetje pri vsakem obiskovalcu le kakšnih 5 pfenikov (približno 70 par). Ljudje jedo kljub temu pri dostojno pogrnjenih mizah in jim strežejo natakarji v fraku. Alkohola ne točijo, pač pa dobi na željo vsak gost limonado.

V restavracijo za 6.75 pa ne zahajajo večinoma siromašni ljudje, ampak v velikem obsegu trgovci, akademiki in uslužbene ženske. Vsi jedo v ameriškem tempu, zelo hitro, kajti opoldne je naval ogromen in za vsakim stolom stoji eden, če ne dva, da zasedeta prostor, čim se izprazni. Že sedaj ima vsaka takšna restavracija 2000 obiskovalcev dnevno, a lastnik se nadeja, da se bo število v najkrajšem času pomnožilo na 10 do 15,000. To bo seveda olajšalo gospodarsko bedo srednjih slojev, lastniku novega restavracijskega tipa pa pomnožilo dobiček.

IZ TOLSTOJEVEGA MUZEJA

Tolstojev muzej so ustanovili v Moskvi že l. 1911. Ta muzej pa je sovjetska vlada sedaj popolnima preuredila. Za preureditev je vlada dovolila 100,000 rubljev.

V muzeju so hranili spočetka le za Tolstojev življenjepis važne stvari. Tu so zbrali vse rokopise njegovih del, razne slike članov Tolstojeve rodbine, razne stvari, ki jih je Tolstoj rabil pri svojem delu in nebroj časopisnih izdelkov o Tolstoju in njegovih delih.

V tej zbirki vidimo, kako je bil Tolstoj priden in natančen. Rokopisov znane "Kreutzerjeve sonate" je kar 12, veliki roman "Vojna in mir" pa je desetkrat prepisan, popravljen in izpiljen. Na vsaki strani njegovih rokopisov pa kar mrgoli popravkov, kar dokazuje, kako vestno je Tolstoj vedno iskal pravo besedo za svoje misli. Tolstoj je rabil za zgodovinske studije za svoj roman "Vojna in mir" nad 500 znanstvenih knjig, večinoma ruskih in francoskih.

V posebnih prostorih so pa zbrani dokumenti, ki pojasnjujejo Tolstojevo razmerje do njegovih lastnih del. Sovjeti so seveda posebno izkoristili Tolstojevo razmerje do cerkve, kar vešče izrabljajo v svojem boju proti veri sploh.

Gramofon namestu orgel

Benediktinski red v Rimu je dal izdelati brezhibne gramofonske plošče, ki reproducirajo gregorijansko glasbo. V prihodnje se bodo te plošče izdelovale v še večjem številu in s tem bo dana ubožnejšim cerkvam možnost, da si namestu dragih orgel nabavijo gramofon, ki bo spremljal bogoslužje.

Mladina v Rusiji

Državni zdravnik sovjetskih republik dr. Povarenskij je ugotovil zanimive stvari iz življenja mladine v sovjetski Rusiji. Po njegovih podatkih, ki jih je objavila tudi moskovska "Pravda" spi v glavnih okrajih ruskih industrijskih panog komaj polovica mladine v lastni postelji. 32% jih spi na sestavljenih stolih, 15% na kovčegih, ostali uporabljajo zasilne "postelje". Samo četrtina teh revežev pozna posteljno perilo. Z vodo se jih umije vsak dan 42%, a večinoma tudi ti nimajo mila.

Še večje revice od fantov so dekleta, ki v umivanju dalеč zaostajajo za moškim spolom, a se tem bolj poslužujejo pudra in šminke. Neka delavka je zabeležila na rob vprašalne pole značilne besede: "Lažje se je pudrati nego umivati." Zobna ščetka je ruski mladini skoro neznana. Porazna je ugotovitev, da je med 100 mladostniki že 89 alkoholikov. Izdatki za "vodko" so naravnost ogromni.

Narodnost Krištofa Kolumba

Med Italijani in Španci se zopet rešuje problem, kaj je bil Krištof Kolum po narodnosti — Španec ali Italijan? Zdaj se je vrnila iz Španije posebna genoveška delegacija, ki je proučevala ondotno gradivo o Kolumbovem poreklu. Kralj Alfonz je komisiji dovolil vpogled v svojo zasebno knjižnico. Mnogo gradiva je našla komisija tudi v državnih arhivih. Zdaj bodo Italijani objavili obilico listin, ki naj dokažejo, da je bil Krištof Kolumb rojen v Genovi. Publikacija izide istočasno v več jezikih.

Važen češki izum

Vlakovodji češkoslovaških državnih železnic Illenbergerju je uspel po dolgem poskušanju izum, ki bo železniški upravi prihranil letno težke milijone.

Je to priprava za mazanje kolesnih ležišč, ki se da zelo preprosto ustrojiti na vozove najrazličnejših tipov. Deluje avtomatično samo med vožnjo, tako da se ne izgubi med postankom vlaka niti kapljica olja, poleg tega pa čuva ležišča, ki se ne obrabljajo več tako kakor doslej.

Češkoslovaška železniška uprava bo uvedla novi izum na vseh vlakih, zanima pa se zanj tudi inozemstvo, posebno Nemčija in Anglija.

13 km dolga prošnja

V Angliji se že delj časa vodijo ostre debate in spori za in proti popolnemu nedeljskemu počitku. Vse kaže, da bo imel s to zadevo opraviti še parlament. Notranje ministrstvo namreč pripravlja osnutek zakona, ki naj razveljavi vse dosedanje predpise o nedeljskem počitku, ki so v Angliji stari že po več sto let.

Prijatelji nedeljskega počitka pripravljajo mogočno kampanjo, ki naj uveljavi njih zahteve. Združili so se v organizaciji za "praznovanje Gospodovega dne" in zbirajo podpise. Za to rešitev vprašanja popolnega nedeljskega počitka so zbrali že 1,285,000 podpisov. Če bi prilepili polo poleg pole, bi dali podpisi 13 km dolgo prošnjo. Podpise pa nabirajo še dalje v 5000 cerkvah raznih veroizpovedanj. Baje so pridobili prijatelji popolnega nedeljskega počitka za svoj namen že 261 poslancev, ki bodo podpirali njih zahtevo.

Pojasnitev smrtonosne megle v Belgiji

Komisija za raziskovanje vzrokov smrtonosne megle v dolini reke Moze v Belgiji je izdala poročilo, ki pomenja težko obtožbo industrije v omenjenih krajih. Po njenih ugotovitvah je dim iz dimnikov tvornic tega okoliša povzročil strupeno meglo. Nekateri industrijci tudi niso izpolnili vseh predpisov za obrambo prebivalstva ter niso postopali kakor bi morali, da se napravijo strupeni izpuhi plinov neškodljivi. Slednjič so oblasti industrijcem preveč priznašale in so zdaj sokrive nesreče, ki je povzročila toliko gorja med ljudmi.

Drama v morju

Angleški izvedenec za ribolov v morskih globinah White Wickham poroča o razburljivi drami, ki jo je z lastnimi očmi opazoval v oceanskih vodah. Izpod nekih koralnih čeri je nenadoma prilezel velik kit, ki sta ga nepričakovano napadli dve morski pošasti — mečarica in morski volk. Prvi spopad s sovražnikom je kita tako prestrašil, da se je postavil pokonci in je bil del njegovega trupa 20 m iznad vode. Morski volk se je bil zagrizel v njegov bok, mečarica pa ga je neprestano preluknjavala s svojim ostrim orožjem. Slednjič se je kit potopil, okoli njega pa je bilo vse morje krvavo.

Petnajst dni na ledni plošči

Iz Rige poročajo: Nedavno je ponoči prišlo v Domnea štirinajst estnških ribičev z otoka Kühno. Možje so prebili petnajst dni na veliki ledni plošči, na katero so se spravili pred viškim zalivom. Dva tedna so se preživljali izključno s surovim mesom in s krvjo tjulnjev.

Erih Dwinger:

Armada za žičnimi plotovi

Za Prosveto prevedel Tone Seliškar

Ta roman, ki obsega zapiske iz leta 1915 do 1918, ne poroča o bitkah ne o junaštvih, temveč kaže vojno od druge strani: vojno v ujetniških taborih, kjer so ljudje umirali brez frontnih poročil.

Dobil sem strele v trenutku, ko sem dvignil sabljo k znamenju za atako. "Z naperjenimi sulicami naprej!" sem hotel zakričati, pa nisem utegnil več. Moj oddelek se je razprši kakor voda v kotanji, če bi udaril kdo s pestjo vanjo, moja kobila se je vzpela kakor sveča, vztrepetala in se prevalila vznak.

V nekaki omotici sem spoznaval, da gre vse h koncu, pa dasiravno ni do tega veliko manjkalo, nisem klical matere. "Moj Bog, zakaj si me zapustil!" sem zaklical. Profesor Schwarz, naš veroučitelj, nas je vedno zaklinjal, da so te besede v hipni nesreči najbolj na mestu, in zato se ni čuditi, da sem se v tem trenutku spomnil nanje.

Sicer pa sem bil sedemnajst let star!

Ko sem se prebudil, mi je bilo, kakor da mi žagajo obe nogi. V ustih sem imel polno gručaste zemlje; ko sem padel, sem se od bolečin zagrizel v zorano njivo. Ko sem tipal po svoji sablji, sem videl, da so me popolnoma oropali. Daljnogled, ura, revolver, usnjata taška — vse je izginilo. Tedaj je šinilo skozi možgane zavest: "Ujet!" Bilo mi je, kakor da me je zadel nov strel, tokrat naravnost v čelo.

Toda mogoče se kljub temu lahko rešim? — Moje noge so hrome, hrbet kakor iz kamnja, ah, niti premakniti se nisem mogel. Med mojimi bedri je vroče, kakor da bi bilo vmes žareče ogije. Odpel sem si hlače in vtaknil roko v hlačnice. Na desni nogi, na znotranji strani, so mi zdrsnili štirje prsti v zevajočo odprtino, na levi nogi, nekoliko bolj spodaj, nad kolenom je šel v rano samo en prst.

"Torej boš izkrvavel . . ." Ta ugotovitev mi ni povzročila večje bolečine. Zgubil sem že preveč krvi, da bi se zavedel vsega v potankost. Mogoče bo to še boljše kakor ujetništvo?, sem se tolažil in začuđeno zrl v modro nebo. Tedaj sem okrenil glavo za šumom, ki sem ga čul v bližini. Bila pa je le zastavica na sulici, ki jo je veter otepal okoli droga in je bilo, kakor da bi klicala na pomoč.

Čez nekaj časa je prijahal oddelek kozakov. Mojega podčastnika so imeli privezanega k stremenu. Njegov obraz je bled in šepa. Ko se mi je s težavo približal na pet korakov, je videl, da sem še živ in je pokazal name. Dva sta skočila s konjev in sta se mi nerodno približala. Ko je prvi zagledal moj okrvavljen trebuh, je zamahnil z roko, kakor da bi hotel reči: "Saj nima pomena . . ."

Niso pa zabranili Schmidtu, da mi je potegnil hlačnici raz nog, da bi me obvezal. Ostro sem pogledal na svojo desno nogo —: "Če kri brizga, sem izgubljen, če pa samo curlja . . ." "Samo curlja . . .", je dejal Schmidt, kakor da bi uganil moje misli. Na desni in levi je ležalo nekaj mrtvih fantov mojega oddelka. Vsakega je prevalil na hrbet, jim odvzel obvežo, pokleknil k meni in ovijal, ovijal . . . "Svinjarija," je dejal besno, "vedno znova udari skozi obvezo . . ."

No, končno so mi vendarle zapeli uniformo, podjali roke pod moj hrbet in so me dvignili. Objel sem Schmidta okoli rame, z levico Kozaka okoli vratu — noge pa so mi bingljale kakor puži, ki ima namesto nog v blago zašito žaganje. "No, pašol!" so vzkliknili Kozaki in se vzpeli na konje, da je njihovo orožje kar zarožljalo.

Ob Vindavi, neki mali kurlandski reki, preko katere so nas s splavom prepeljali, mi je dal Schmidt piti. Izpraznil sem zaporedoma šest korcev, toda bilo je, kakor da bi zavžil šest kapljic. Ko smo iskali splav, smo naleteli na dragonca, ki je ležal napol v vodi, nataknjenega na svojo lastno sulico. Bil je Südekum, prostovoljec. Spoznal sem ga po očeh, ki jih je imel z žico pritrjene za ušesi.

"Neumen dečko," je dejal Schmidt, ki ga tudi spoznal. "Brez očal je bil kakor slepec. Ta ni bil za vojsko, saj niti tarče ni nikoli zadel. Sedaj ima . . ."

Onstrani Vindave smo srečali drug kozaški oddelek. Nekaj naših konj je stalo pri njih, na travi pa je ležalo tucat mojih dragoncev. Schnarrenberg, moj aktivni podčastnik, že odlikovan z železnim križem, je ležal naslonjen na mrtvega konja. Škripal je z zobmi. "Tudi vi, praporščak?" je razočarano zamrmral.

Podbielski, Blank ter Schmidt II in Brünninghaus so me pozdravili z očmi. Nihče ni govoril. Vsakdo je kaj izkupil. Trije iz prvega voda so imeli težke rane od udarcev sabelj in sulic, moji ljudje pa samo strele. "Na, naj vse skupaj hudič vzame!" je dejal Brünninghaus. "Vsekakor je za nas vojna pri kraju . . ."

"Mevža!" je zamrmral Schnarrenberg. Še bolj je mlel s svojimi čeljustmi. Kakor da bi tri kaj trdega.

Kozaki so veseli in dobre volje. Ta njihova nepričakovana zmaga jih je prijetno opojila. Razumel sem jih, dasiravno so govorili sibirsko narečje. Moja mati je bila Rusinja, in četudi nisva smela govoriti ruski, kadar je bil oče navzoč . . . Kako prav je bilo, da sem vsakokrat, kadar je bil oče na morju, prosil mater, naj me nauči jezika svoje domovine! In kako pametno je bilo, da je umrla, še predno je izbruhnila ta vojna . . . Moj bog, kaj bi tedaj napravil? Ne bi mogla preboleti . . . On pa . . . Mojemu očetu je bilo seveda umevno ko nič, da sem se prostovoljno javil takoj med prvimi. Oficir je!

Čez nekaj časa sta pridrdrala dva kmečka voza z lestvami na straneh in slamo. Moji ljudje so me takoj prvega položili na voz. Mislili so dobro, toda Kozakom se je mudilo. Kar vse so naložili na oba voza. Na mojih razstreljenih nogah je ležalo pet mož. Njihova teža me je stiskala k lestvi in moj obraz je bil stisnjen v kline kakor na jetniško rešetko. Tik pred očmi so se vrtela kolesa in škripala. Komaj dva centimetra od čela in ust. Ako se klini zlomijo, mi posname kožo in meso do kosti. Krepko sem se upri nazaj, in to trajno napenjanje mi je vzelo poslednje moči.

Pri ruskem divizijskem štabu so obstali. Bil sem tako izčrpan, da so mi solze kar tako, ne da bi jih mogel zadržati, drsele po licu. Poleg mene je ležal Schnarrenberg. Ker sva bila zadnja, so naju pustili na voju. Ostale so položili na travo. Nekateri so pridušeno stokali, Blank je jadikoval. Schnarrenberg me je opazil. "Gromska strela, praporščak!" je jezno zamrmral, ko je videl moje solze. "Kadite, to pomaga!" Bil je vedno skop — sedaj pa mi je porinil cigareto med ustnici. Zakaj . . . ? Sladka omotica me je prevzela. Ko sem trikrat, štirikrat potegnil, so se mi oči posušile.

(Dalje prihodnjič.)

M. Zoščenko:

Vztrajnost vodi do uspeha

Nedavno je iznašel moj spoštovani sodrug Fedor Aleksejevič Kljukov sredstvo zoper birokratizem. Ta človek je prava državniška glava! Sredstvo pa je tako uspešno in obenem tako ceneno, da bi ga bilo treba patentirati v inozemstvu, toda na svojo veliko žalost Fedor Aleksejevič Kuljkov trenutno ne more v inozemstvo — kajti moj srčni prijatelj mora zaradi svojega poskusa sedeti. Resnično, nihče ne more biti prerok v svoji domovini.

Sredstvo, ki ga je bil Kuljkov na bistroumen način iznašel zoper birokratizem, je bilo tele vrste: Kuljkov je zelo rad zahajal v neki vsega spoštovani urad. Imel je tam svojo zadevo. Tako je hodil tja, mislim en mesec, mogoče tudi dva. Vsak dan. In sicer brezuspešno, to se pravi, birokrati so se delali, kot ga vobče ne vidijo. Bilo je strašno. Njegovih aktov niso poiskali, njegove zadeve niso rešili. Pošiljali so ga le po raznih nadstropjih. Odpravljali so ga, češ, naj pride jutri.

Naravno, tudi njihova služba ni lepa. K njim, birokratom, prihaja dnevno stotine ljudi in vsak ima kako neumno vprašanje. Človek postane seveda grob, še iz čiste nervoznosti.

Kuljkov se nikakor ni mogel ozirati na to intimno psihologijo birokratov. Sicer pa se je bil že naveličal čakanja. Takole je mislil: "Če danes ne uredim svoje stvari, potem bo zares hudo. Potem se bo vlekla zadeva še en mesec. Privoščil si bom kratkomalo kateregakoli izmed osobja v tem prekletem uradu in mu dal zaušnico. Morda se bo potem dobrohotno spomnil name. Na vsak način moja zadeva mora priti v tek."

Fedor Kuljkov je šel torej v urad in sicer v prizemlje — za vsak slučaj, si je mislil, če me že vrže jo skozi okno, bi se pač nerad preveč poškodoval. V prizemlju je šel od sobe do sobe. In nenadno je zazri razburljiv prizor. Na lepem stolu je sedel birokrat srednjih let. S čistim ovratnikom, ovratnico in zapestnicami. Sedel je absolutno brez dela. Še več, sedel je udobno naslonjen na stol, premikal ustnice, požvižgaval, prekrižal noge in uckal. To je spravilo Fedorja Kuljkova povsem ob pamet. "Kako," si je mislil, "tu je javno poslopje, s sten gledajo slike naših velikih državnikov, knjige — ne, to ne gre, to je kratkomalo žalitvo".

Fedor Kuljkov si je natančneje ogledal birokrata. In ko je bil slednjič ves divji, je pristopil k možu in mu prisolil zaušnico. Z vso silo seveda. Birokrat — drugega ni mogel storiti — je padel s stola. Seveda je tudi prenehal uckati nogo. Zato je pričel rjoveti.

Z vseh strani so prihiteli birokrati, prijeli Kuljkova, da ne bi ušel. Mož z zaušnico pa je rekel: "Prišel sem v važni zadevi in sedim tu že od ranega jutra. Toda če mi dajete zaušnice na tešče, potem nočem imeti opravka z državnimi uradi."

Fedor Kuljkov se je zelo čudil. "V resnici, sodrugi," je rekel, "nisem vedel, da ta človek ni uradnik, ampak prosilec. Mislil sem, tu sedi kak preklet birokrat. Tovariša v trpljenju vendar ne bom pretepal." Birokrati pa so se strašno razburili in vpili: "Kje so Kuljkovi akti? Hitro, da vidimo, česa išče tu!" — Mož z zaušnico pa je protestiral: "Oprostite, zakaj ima predpravico človek, ki pretepa? Poiščite tudi moje akte! Moje ime je Obreskin." — "Prinesite tudi Obreskinove akte!" so vpili birokrati.

Mož z zaušnico je stisnil Kuljkovu roko in se mu prisrčno zahvalil. "Obraz," je rekel, "se bo že pozdravil, toda do smrti vam ostanem hvaležen, ker ste mi pomagali v boju zoper birokratizem."

Ko so se pomirili, so napravili zapisnik. Medtem so prišli na dan Kuljkovi akti in vse je šlo po postavah. Možu z zaušnico pa so rekli: "Vi, mladi mož, pa niste prišli v pravi urad. Iti morate tja in tja."

Mož z zaušnico pa je rekel: "Brez zamere, sodrugi, zakaj pa sem potem dobil tu zaušnico? Napravite mi vsaj potrdilo: tega in tega dne je dobil Obreskin v resnici zaušnico."

Tega potrdila mu niso dali. Obreskin se je seveda razjezil in skočil na Kuljkova. Milo za drago, si je pač mislil. Toda prijeli so ga in ga odvedli. Njegova zadeva počiva še vedno.

Kuljkov je šel sicer štirinajst dni sedet, toda njegova zadeva je bila dobro in hitro rešena.

Za kratek čas

Čuden vzrok

— Zakaj si pa zaprt?

— Ker sem zamudil vlak.

— Beži no, kdo ti bo pa verjel?

— In vendar je res, kajti če bi ga bil ujel, bi bil odnesel pete čez mejo.

•

"Poglej no, kako lep radio sem kupil. In tako poceni — samo 50 centov na mesec."

"Ampak, koliko časa boš moral plačevati?"

"Oh, to sem pa pozabil vprašati."

•

"Kako Vam je ugajala pomorska vožnja v Ameriko, gospa?"

"Čudovito! Če ne bi imela ves čas morske bolezni, bi sploh ne opazila, da se peljem čez morje."

•

Gospod profesor bledi razmišljen po ulicah. Na vogalu ulice se ustavi in ne ve naprej. V tem trenutku pride mimo njegov učenec. "Kje je Komenskega ulica?"

"To je druga desno, gospod profesor!"

"Dobro, sedite!"

Žepni Koledar S. N. P. J.

Izdali smo tudi letos krasni, lepo v črno platno vezani žepni koledar; knjižica obsega 124 strani, nekaj zelo priporočljivega za vsakega človeka. Na rokah jih imamo še par sto. Naročite jih hitro, ker bodo kmalu pošli. Žepni koledar stane samo 25c. Pošljite nam naročilo in priložite 25c v pismo. Naslovite pismo na Prosveto, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

POJASNILO DRUŠTVENIM TAJNIKOM IN POŠILJATELJEM RAZNIH NAZNANIL.

Kadar pošljete listu Prosveta kakoršnakoli naznanila in zahvale o smrti, tedaj vselej povejte v pismu, ali želite imeti plačan oglas ali kot navadno vest. Ako je priobčeno kot navadna vest, se izpusti iz naznanila vse osebne zahvale in imena posameznikov, ter se take naznanila priobči brezplačno. Kadar pa hočete imeti priobčeno celo vrsto raznih imen in drugih stvari, je pa to oglas, za katerega se mora plačati, te velja za člane in za nečlane. Nadalje velja isto tudi za razne prireditve, veselice, shode, itd. Vselej je treba povedati, ali hočete imeti plačan oglas ali samo navadno časnikarsko vest, tudi v takem slučaju se za navadno vest, naredi stvar bolj na kratko in se pove le važnejši del. Če pa naročite, da naj bo plačan oglas, se priobči vse, kar zahtevate. Isto tako velja za vsa druga naznanila, če se kaga išče, čestitvene poslavice, prodaje, itd. Za vse take stvari se mora vedno povedati, da naj bo to oglas, kolikokrat naj se isti priobči in da bodete zanj plačali. To pojasnilo dajem radi tega, ker je to sklep konvencije, da se potem ravnamo vsi, društva, člani, naročniki in upravništvo lista. Prosim, da to upoštevate in se po tem ravnate. — Filip Godina, upravitelj.

NAZNANILO.

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov in članic, naslove novih članov, ter imena in naslove odstopilih, črtanih in izobčenih članov naznaniti upravništvu Prosveta, da se lahko točno vredi imenik za pošiljanje lista Prosveta. Imena in naslove, katere pošljete glavnemu tajniku ostanejo tam v arhivu in jih upravništvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej pošljete na naslov zato pripravljenih listinah vse naslove upravništvu Prosveta pravoč. Pri vsaki spremembi naslova naj se vselej omeni stari in novi naslov. Upravništvo uljudno apelira, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo.—Philip Godina, upravitelj.

Življenje na drugih planetih

Ali je na drugih planetih tudi kaj živega, ali je življenje samo na zemlji? Če o tem vprašanju premišljujemo, se vprašamo navadno najprej: Ali so na tej ali oni zvezdi dani vsi pogoji, ki so nam znani kot neobhodno potrebni za življenje na zemlji? Ali je na drugih zvezdah tudi voda, zrak in primerna toplota? Nekaj časa so se ljudje najbolj zanimali za planet "Mars", ker so opazovali na njem nekake prekope. Tudi o planetu Veneri so domnevali, da je na njem življenje mogoče prav tako kakor na zemlji. Zvezdoslova Saint-John in Nicolson pa sta ugotovila, da na Veneri ni ne vode in tudi ne zraka; torej manjkata tam dva pogoja na takšno življenje kot je na zemlji. Planet Merkur pa, ki je najmanjši in solncu najbližji, nima zraka. Prav tako je tudi s planeti Jupitrom, Saturnom, Uranom in Neptunom. To so napol žareča nebesna telesa, ki so tako vroča, da je takšno življenje kot je na zemlji na njih nemogoče. Edini planet torej, ki je obljuden v vsem solnčnem sistemu, je zemlja. Tako navadno sklepamo — druga stvar pa je, če je ta naš sklep pravilen.

Venera in drugi planeti res nimajo ne vode ne kisika. Življenje, ki bi bilo podobno našemu zemeljskemu je torej tam nemogoče. Med vsemi kemičnimi spojki, kar jih je mogočih med 92 prvinami, so najbolj važni" organični spojki": beljakovina, masti in pa ogljikovi hidrati, t. j. spojki ogljika, vodika, kisika in dušika in pa malih primesi žvepla, fosforja itd. Beljakovina živalskih in rastlinskih celic je kot "protoplazma" kar jedro življenja. S tem pa še ni rečeno, da je edinole beljakovina zmožna in sposobna tvoriti takšno jedro. Mi vemo le, da mora na zemlji vsako živo bitje imeti beljakovino ("protoplazmo") za svoje jedro in beljakovina je le za življenje na zemlji neobhodno potrebna. Mislimo si pa čisto lahko, da tvorijo tudi drugi kemični spojki lahko "življenjsko jedro" seveda ne za življenje na zemlji, ampak za življenje v čisto drugačnih okolnostih. Kajpada morajo tisti kemični spojki imeti podobne lastnosti kakor jih ima protoplazma. Za živo tvarino pomembne prvine pa imajo res v periodičnem sistemu "podobnike", ki kažejo njim podobne lastnosti. In ravno zato, ker se lastnosti "podobnikov" ne skladajo natanko z lastnostmi življenjskih prvin, ampak se od njih nekoliko razlikujejo, smemo opravičeno sklepati, da so tudi ti "podobniki" lahko življenjsko jedro, toda ne za življenje na zemlji, ampak za življenje v čisto drugih okolnostih in razmerah. Silicij n. pr. čisto lahko nadomesti ogljik, žveplo, kisik, fosfor, dušik, selen in telur pa bi združevala namesto vodika omenjene prvine v večje molekule. Ogljik in silicij, ki sta zelo razširjena, sta si zelo podobna v svojih lastnostih. Ogljik, ki je "organična" prvina v pravem pomenu besede, ustreza vsem življenjskim pogojem na zemlji. Pri visoki vročini pa, kakor si jo mislimo na drugih zvezdah, ogljikovi spojki ne bi mogli obstati, pač pa spojki ogljiku zelo sorodnega silicija. To velja mogoče tudi za temperature, ki so nižje kakor je temperatura na zemlji. Zato smemo opravičeno smatrati silicijeve spojke kot "življenjsko jedro" za življenje, ki pa je drugačno kot življenje na zemlji. Ta domneva je čisto upravičena in zato je nemogoče, da poznajo "življenje" tudi na drugih nebesnih telesih, ki nimajo pogojev za "zemeljsko" življenje.

Pri starinarju

— 15,000 frankov za tole postelja se mi zdi malo preveč.

— Da, toda pomisliti morate, da je to postelja, na kateri umrl kralj Ludvik XVI.

•

Pred sodiščem

— Vlomili ste torej v stanovanje in navrtali blagajno za blizu 20 frankov?

— Vidijo, gospod sodnik, presodimo to reč po pravici, morajo priznati, da sem bil okraden pravzaprav jaz.

Naročnina za Prosveto

Za Združ. države in Kanado	$6.00
1 tednik in	4.80
2 tednika in	3.60
3 tedniki in	2.40
Za Cicero in Chicago je	$7.50
1 tednik in	6.30
2 tednika in	5.10
3 tedniki in	3.90
Tednik sam stane	$1.20
Tednik v Evropo stane	1.70
Poštnina za tednik v Evropo	.50
Mladinski List stane	$1.20
Ml. List v Evropo stane	1.50

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (March 31, 1931), pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $6.00 in za pol leta pa $3.00. Člani SNPJ doplačajo $4.80 za celo leto in za pol leta $2.40.

Za mesto Chicago in Cicero celo leto $7.50, pol leta $3.75, za tri mesece $6.30.

Za Evropo stane za pol leta $4.50, za vse leto pa $9.00.

Tednik stane za Evropo $1.50. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi vnaprej pošljete na naslov:

Mladinski List stane za celo leto $1.20.

Upravništvo "PROSVETA" 2657 S. Lawndale Ave., Chicago

NAZNANILO
iz upravništva lista Prosveta

Naznanja se, da je cena oglasom za sredino izdaje zvišana. V dnevniku, druge dneve izven sredine izdaje je kakor preje. To velja za člane, društva in druge posameznike.

Najnižja cena za palec prostora v dnevniku izven sredine izdaje je 50c; v sredini izdaji po $1.00 za enkratno priobčitev. Za oglase se računa po velikosti prostora. Kadar pošljete oglas, napišite vselej, kateri dan želite, da se vaš oglas priobči in koliko nameravate potrošiti.

Vselej pišite točno in ob pravem času, ako želite imeti dobro postrežbo. Prosimo vas, da to upoštevate.

Philip Godina, upravitelj.

Na vzhodu in zapadu hvalijo Trinerjevo Grenko Vino

Splošno čislano zdravilo

"Cleveland, Ohio, 13. jan.—Trinerjevo grenko vino je dobro za stare ljudi, kakor tudi za otroke.—Frank Popelka."

"St. Louis, Mo., 19. jan.—Že dolgo časa rabim Trinerjevo grenko vino, katero mi stori zelo dobro.—Mrs. Mary O'Lear."

"Camden, N. P., 20. jan.—Dve leti že jemljem Trinerjevo grenko vino, katero mi je zopet želodec uredilo, tudi moji sorodniki ga vživajo.—John Wekrzyn."

TRINERJEVO GRENKO VINO

je priznano kot najzanesljivejša želodčna tonika in čistilec pri ljudeh, ki vedo, kaj to pomen: bodisi tisti, ki ga rabijo, tisti, ki trpe, in tisti, ki iščejo pomoči. Ono vedno pomaga. Čisti želodec, vzdržuje drobovje aktivnim, pomaga prebavi, povrne dober tek do jedi, in ojača ves sistem. Odpravi zapeko, neprebavo, glavobol, pline želodca, vzdigovanje, slabo sapo ust, nervoznost in nespečnost. Zdravniki ga priporočajo. Pri vseh lekarnarjih, mala in velika steklenica, z vrednostnim kuponom.

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA